

Foto: Otto W. Eriksen

Finsland kyrkje

200 år

1803–2003

© Finsland kyrkje

~~ISBN 82-303-0008-9~~ opprinnelig ISBN-nummer ved bokutgivelsen i 2003

Trykk: Edgar Høgfeldt A.s 2003

Utgjeven av Finsland sokneråd

Finsland sokneråd seier hjarteleg takk til jubileumsbokkomiteen for stor innsats i arbeidet med denne boka.

Takk til alle som har hjulpet til med å få ho utgjeven.

Digital utgivelse - 2023

ISBN 978-82-303-5541-1

Innhald

Føreord	7
«Kirken vår» og «Sagn om Finslann kjærke»	8
Helsing frå Agder biskop	10
Helsing frå soknepresten	11
Gamle kyrkjer	12
Nåverande kyrkje	16
Interiøret	20
Døypefonten	22
Sakristi	24
Stodeling i kyrkja	27
Gåver til kyrkja	29
Sang og musikk i kyrkja	32
Kyrkjegarden	35
Legfolk: Klokkarane/organister/kyrkjetenarar/gravarar	39
Kyrkjetilsyn/sokneråd	42
Glimt frå soknerådsprotokollen	43
Bjelland prestegjeld går i oppløysning	45
Biskop Sørensen	45
Omkring Finsland kirke	50
Utsmykningen i Finsland kirke	54
Prester i Finsland	72
Intervju med Gunnar S. Follerås	92
Intervju med Torgeir Utsogn	94
Pilegrimen	98
Finsland - mi heimbygd	102

Føreord

Finsland sokneråd sette hausten 2000 ned ein komite til å førebu eit jubileumsskrift til 200 årsjubileet i 2003.

Desse blei valde: Anna Øvland Follerås, Torstein Follerås, Svein Harald Follerås, Arnulf Frigstad og Vegar Jørgensen.

Vi vonar bygdefolk og andre med tilknytning til bygda vil ta vel i mot boka.

Samling av stoff, bilete og skrivearbeidet er gjort utan løn, av amatørar, gjort etter beste evne.

Ein del av stoffet har vi frå bygdesoga, der ein óg finn meir utfyllande materiale enn vi har teke plass til. Vi har óg hatt god hjelp av stoff frå gamle protokollar, kyrkjelydsblad, jubileumsskrift frå Greipstad og muntlege kjeldar. Takk til bygdefolk som har hatt bilete vi har fått låne.

Særskilt glade er vi for at Elen Bente Syverstad har laga ein flott artikkel om "utsmykningen i Finsland kirke".

Soga om Finsland kyrkje, før og nå, er skriven av Torstein Follerås. Artikkelen "Omkring Finsland kyrkje" er skriven av Svein Harald Follerås. Anna Øvland Follerås har intervjuar både Gunnar S. Follerås og Torgeir Utsogn, og har hatt mange bilete liggende. Vegar Jørgensen har skrive saga om prestane og om "Pilegrimen".

Takk til alle som har gitt økonomisk stønad til boka. Likeeins takk til Edgar Høgfeldts trykkeri for gode råd og godt samarbeid om oppsett og trykking.

Vi vonar denne boka vil vera med å binde bygdefolk saman i respekt og kjærleik til kyrkja vår, og røtene bakover i tida. Måtte Finsland kyrkje óg i komande år ha ein stor plass i hjarta våre.

*Anna Øvland Follerås, Torstein Follerås, Svein Harald Follerås,
Arnulf Frigstad, Vegar Jørgensen.*

Finsland – mi heimbygd

Av Johan Stomnås

Finsland, mi heimbygd, du er meg så kjær
gildaste bygda på jord.
Ingenstad er det så fredsomt som der,
fredsamt heime hos mor.
Aldri eg gløymer mi heimbygd så gild,
alltid ho møter meg glad med sitt smil.
Finsland, mi heimbygd, eg elska deg vil,
elska som barnet si mor.

Minne så gilde meg møter så tidt,
minne frå barndommens år.
Der mine fedrar har streva og stridt,
ofte i trongaste kår.
Finsland, mi heimbygd, der trivst eg så godt.
Stova der heime er slett ikkje flott,
likevel er ho mitt barndommens slott,
minner om livsdagens vår.

Snøstormens jag over hei, over tjern,
trugar den fredsamme gard.
Heimen ligg trygg, han har skogen til vern,
sigrar i striden så hard.
Snart skin det sol over snøkvite fjell,
kveldsola logar i skyer som eld.
Bygda, ho sov under vinterens feld,
ligg der så frosen og hard.

Vårdagen kjem så med gaukens koko,
lauvet, det spretter i lid.
Blomane blømer, og graset vil gro,
ja, det er sumarens tid.
Glitrande bekker og speilblanke vann,
alt med si dåring set hjarta i brann.
Hugtatt eg står, så mest gråta eg kann,
tenkjar på heimbygda mi.

Kyrkja, ho kallar til høgtid og fred,
traust ho på kollen sin står.
Gud sender signing frå himmelen ned,
gjorde det år etter år.
Gud, du må verna mi heimbygd så god,
sign dei som strever og strider der no.
Finsland, mi heimbygd, så gild og så god,
sign ho i komande år!

Foto: Otto W. Eriksen

Kirken vår

Av Borghild Finsland.

Der ligger en hvitmalt kirke
så fredfullt blant bjørketrær,
og over vårt daglige virke
den hilser oss: Gud er nær !

Det er ingen dom av de store,
og ingen stolt katedral,
men byggverket fedrene gjorde,
med høgtid vi minnes skal.

Slik stod den opp gjennom tiden,
et gudshus i enkle kår.
De eldste som levde her siden,
har vanket her år etter år.

Først bragte de barnet , det lille,
og la det i mesterens favn.
Som ung det knelte så stille,
ga løftet på ny i Hans navn.

Og barnet dro ut i verden
på livets skiftende reis.
Men kirken fulgte den ferden
og møtte opp underveis.

I alt hva livet enn bringer
av gleder, og sorger iblant,
høgtidsfullt klokkene ringer
når vegen til kirken vi fant.

Og enn skal klokkene kalle
til høgtid, til alvor og fest.
Og nåden, den bydes oss alle
til hver en knelende gjest.

Takk Herre for alle de gamle
der sover i jordens favn !
De gav oss et hus som kan samle
oss alle, vi priser Ditt navn.

Sagn om Finslann kjærke

Etter Storaaker og Fuglestad, fritt omsett

Kong Ola sku bygga dennæ kjærkå på noa få dae. Greidde han inkje dæ, sku han missa live.

Då kom dæ et troll te 'an å bau sæg te å byggja kjærkå færi te fastsett ti, men så sku Ola enten jissa namne hans, hell je 'an sol å måne, hell sitt eie hove. Dæ jekk Ola mæ på, å arbeie jekk fort frå hånn.

Ola totte sønn i sol å måne, å hove sitt ville han nau i missa, men han visste helle ikkje koss 'an sku få vida namne te trolle.

Kvellen før kjærkå sku vera færi, jekk han ud å kom te et fjell, og dærenne haur 'an ei mor sång for bane sitt:

Tei, tei tullen menn

imorå kjem Finn

far denn

enten mæ hove te Ola

hell mæ månen å sola.

Dænn som blei gla, va Ola. Daen ette, just då trolle lac saiste hånn på verke, jekk Ola bært mod kjærka å robte te trolle: "Nå lie du Finn !"

Trolle datt daue om, mæ sama namne hans blei nemt.

Kjærkå fekk siå namne Finns lann kjærke.

FINSLAND KYRKJE 200 ÅR

Helsing frå Agder biskop

Det er ei stor glede å gratulere Finsland med sitt kyrkjejubileum. Det er ei viktig hending både for kyrkjelyden og heile lokalsamfunnet.

Vi reknar ofte kyrkjebygget i bygda som noe sjølsagt. Eit hus som berre ligg der, rett og slett. Og difor tenkjer ein ikkje så ofte etter kva dette bygget faktisk representerer: Her feires gudstenester år ut og år inn. Her vert dei små døypte. Her kneler konfirmantane ned. Framfor altaret gjev dei unge sitt ja til kvarandre. Og sist men ikkje minst: Kyrkja er staden for mang ei tung stund ved den kvite båra.

Slik er kyrkja eit hus for gråt og glede. Kyrkja tek heile livet i famn.

Kyrkjejubileet i Finsland gjev eit godt høve til å stanse i ettertanke og takk-
semd for den verdi bygda eig i kyrkja si. Berre det at huset ligg der, er ei stil-
le påminning om at livet er meir enn brød og klede.

Eg ser fram til å feire jubileumsgudsteneste saman med kyrkjelyden den 1.juni 2003. Det er mi bøn og mi von at jubileet både kan rette blikket bako-
ver i takk og framover i tru og visse om at Gud framleis – ved Den Heilage
Ande – vil skape liv og vokster i kyrkjelyden.

Olav Skjevesland
Biskop i Agder.

HELSING TIL JUBILEUMSBOKA
FOR KYRKJEJUBILEET
I FINSLAND ÅR 2003

Helsing frå soknepresten

Som sokneprest i Søgne prestegjeld året 2003 er det ei stor glede for meg å helse kyrkjelyden i Finsland sokn og gratulere med 200-årsjubileet for Finsland kyrkje.

For meg som prest har det alltid vore og er framleis høgtid og fest når eg kan halde gudsteneste i denne fagre kyrkja med ein trufast og aktiv kyrkje-
lyd med så mange gode medarbeidarar rundt meg

Eg tenkte at for 200 år sidan, i 1803, då kyrkja her stod ferdig, då var det den tida Hans Nilsen Hauge fór land og strand rundt i Noreg og vekte folk til fornya kristentru og dessutan sette i gang nyttig verksemd av ulike slag. Eg har ikkje høyrd at Hauge nokon gong kom til Finsland og vitja folket her, men eg vil meine at den gudstrua og dei gode fylgjene dette fekk på dei sta-
der der han kom, det har i høg grad sett sitt merke på kyrkjelyden i Finsland. Ein kan berre nemne at i dei seinaste åra er det også blitt reist eit framifrå bedehusbygg, og det er eit særskilt godt og nært samvirke mellom kyrkje og bedehus i dag. Så tilhøva i Finsland kyrkjelyd kan stå som eit fø-
rebilete for alle kyrkjelydane i Agder.

I samband med jubileet vil eg helse kyrkjelyden med nokre ord frå Salme 100 i Det gamle testamentet:

"Ten Herren med glede, kom fram for han med fagnad. Gå gjennom hans portar med takkesong, inn i hans tempelgardar med lovsong. Lov og pris hans namn".

Å koma inn i det vakre gudshuset i Finsland i 2003 gjev grunn til takk og lovsong.

Til lukke med jubileumsfeiring og Guds rike signing over tida som ligg framfor.

Søgne, 4. november 2002,
Helge Høyland, sokneprest

Gamle kyrkjer

Det meste av opplysningane er henta frå Finsland Bygdesoge

Truleg har det vore kyrkje i Finsland frå katolsk tid.

Både Bjelland og Laudal kyrkjer er nemnde i 1428, men om Finsland veit ein ikkje noko visst før 1626.

«Grågås» er eit skrift som mellom anna gir opplysningar om kyrkja sine eigedomar innan Stavanger bispedøme, og mellom opplysningane finst det ei liste over inventarium og ornamenter i Finsarland kirkja, 2det anneks til Bjelland.

Der er oppført :

1 sølvkalk og disk (17 lodd) 2 alterduge og 1 klud om kalken, 1 (messe)hagel av rødt silketøy og 1 messeserk, 1 messing lysstage med 2 piber, 2 store lysstager til vokslys, 1 alterbog 1 salmebog, 1 glasflaske, 1 brød-(u)leselig 1 skab i alteret med lås for. 1 løgte, 1 timeglas, 1 klokke, 1 puntsekjel, 1 tjærekel og 1 minen gammel kjel. 1 liden kiste, 2 stiger, 1 oks, 2 spader og 2 skuffer.

Det er ingen opplysninger om storleik, alder eller byggemåte, men i 1711 har gamlekyrkja fått eit tilbygg av tømmer. Det var prestén Søren Sørensen Schive som sto for dette arbeidet, som fullmektig for far sin.

Om arbeidet står det m.a. *den gamle og nye kirkes sammenføielse med bord at beklæde så den bliver tæt for snefog og regn.* I samband med dette arbeidet er brukt uttrykket *stavene at forbinde*, og dette tyder på at gamlekyrkja då har vore ei stavkyrkje.

Det gamle pulpituret (galleriet) blei reve, og nytt sett opp på dreia søyler med smukt panel. Det blei og bygt våpenhus.

I ei inventarliste frå denne tida er det mellom anna nemnt at det var eit kobberbekken til døypefonten. Det går elles fram at kyrkja var tekt med stein, (!) og at det var oppsatt ny kirkegård. Det må tyde borg eller mur kring kyrkje-garden. Det var ei plikt for bøndene å halde kyrkja vedlike og å halde hegn om gravplassen.

Kostnaden med denne ombygginga var i alt 316 riksdaler. Dette utgjorde om lag 20 gonger dei årlege kostnadene, og summen blei delt på gardane etter størrelse. Men almuen hadde godhug for kyrkja, og kom med gaver.

Ånen Torson Finsland og kona kom med plysj til ny messehagel. Det blei betalt 10 dalar berre for å sy han. Det var like mykje som kostnaden med å reise våpenhuset, så den må ha vore litt av eit kunstverk.

Den, som så mangt anna gammalt, er borte. Synd at ingen hadde sans for å ta vare på slike ting sukkar forfattaren av Sogeboka.

Dei rekna nok med å sleppa billeg frå vedlikehald og kostnader på kyrkja ei god tid framover.

Men nei.

Dei hadde tufta for dårleg, hjørnesteinane seig ujamnt og bygningsdelene glei frå kvarandre og blei skakke og skeive. Dei laut til med bygningene at *opveie og med dyktig grunnvold at forsyne.*

Det lukkast nå bare så måteleg då og.

Det går ikkje tydeleg fram kva tid dette arbeidet blei gjort, men kan hende var det i samband med «kyrkjekjøpet» i 1725.

I 1725 fekk Rasmus Vatneli, Ola Tommassen Leipsland, Ole Espeland og Knud Nilssen Lauvsland skjøte på kyrkja.

Kong Fredrik den 4 var i pengeknipe, og selde kyrkjer og krongods på auksjon.

Sjølv om det var almuen som alle dagar hadde reist kyrkjene og halde dei vedlike måtte dei nå kjøpe dei tilbake for å få hand om dei.

Alle 4 kyrkjene i Bjelland prestegjeld (Bjelland, Grindheim, Åseral og Finsland) blei seld under eitt for 180 riksdaler.

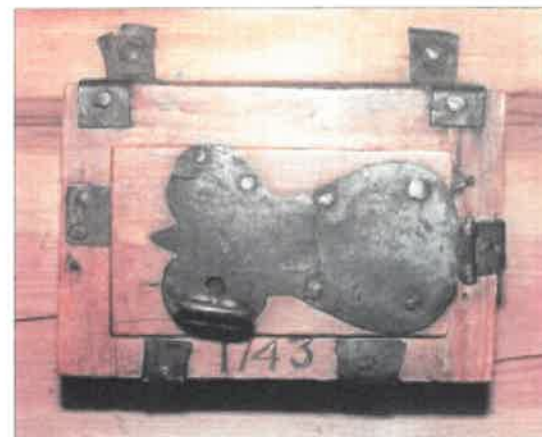
Det ser ut til at altertavla kom på denne tida. Om dette står det slik:

Udi denne kirke var ingen altertavle og heller aldri været, men stod meget slett og ganske elendig. Er derfor nu i dette åremål gjort en smuk, ny altertavle med nadverden og de 12 apostle og himmelfarten, meget sirlig overstrøgen med olje og farve og staferit med guld, hvilket har kostet omtrent 16 r.daler, men da kirkens indkomster var ringe er ikke tatt mer end 8 r.daler. Resten er foræret av sognepresten. (Søren Sørensen Schive). Takk skal han ha!

Etter kvart blei dei leie av å rette opp og stelle på kyrkja, så dei reiv henne i 1749.

På tinget 17. november møtte Povel Johnsen Frigstad og Lars Carlsen Skålenes og vitna slik om kyrkja:

Den har alt fra den tid den blev kjøpt av Hans Kongelige Majestet alltid været og fremdeles er fattig fremfor andre kirker. Den eier intet jordegods. Kirken er nu så forfallen at den må rives i bund og grund, hvilket i dette år er skeet, og igjen begynt,

Denne kyrkjebassa er fra 1743 og noko av det eldste vi har i kyrkja.

Noverande altertavle. Om ikkje denne er den opprinnelege, så er i alle fall motivet det same som vart nemnt på 1700 -talet.

istandbrakt, har jeg ikke kunnet nægte at mottage almuens hoslagte tingsvitne og andragende til mig, hvilket alt medfører sandhed, thi vedlegger jeg min allernådigst bøn for Dem at Deres Kongelige Majestet af særdeles høykongelig mildhed og nåde vil lade denne nedrevne kirkes istandsættelse allernådigst bevilge almuen til hjælp av hver hovedkirke i Christianssands stift to slette daler eller efter allernådigste behag 12 dale, og av hver annekskirke halvt så meget for hvilken forventede kongelige nåde den fattige almue stedse vil velsigne Deres Kongelige Majestet, og jeg vilde og i pliktskyldigst takknemmelighed forblive til min død i dybeste devosian Deres Kongelige Majestets aller underdanigste, troe og pliktskyldigste tiener.

Kristiansand 3 desember 1750.

Jens Stoud, Justitsråd, Amtmann n.v.

Men bispen skulle og ha eit ord med i laget. Der var ingen velvilje. Han fann nemlig ei visitasmelding i sitt arkiv. Prosten Micael Tyrholm hadde i 1748 hatt prostevisitas her.

ved pengelån, såvidt alt opbygget at taget er pålagt, men kan ikke blive fullført med mindre Hans Kongelige Majestet allernådigst ville bevilge en hjelpepenge fra de øvrige kirker i stiftet til denne arme kirkes istandsættelse.

Dei seier vidare at sognefolket er så fattige at de fleste neppe klarer sine skatter.

Med dette vitnemålet gikk så kyrkjevergane til amtmannen og bad om hjelp og stønad.

Han var snill og velvillig, og skreiv slik tilråding:

Stormektige allernådigste arve-konge og herre.

Formedelst den fattige tilstand som findes ved Finsland annekskirke i Mandals amt hvilken eldgamle kirke nu nødvendigvis må nedrives og formedels sin store gjeld og det lidet sogns almues ringe vilkår, ingenlunde kan blive

Der gav han uttrykk for at kyrkja var i god stand. Dette samstava ikkje med tingsvitna, og laut bli nærare forklåra.

Prosten gav då fråsegn i 4 punkter:

1. Ingen hadde klaga på kyrkja, og han som inspektør for kyrkjevedlikehaldet kunne ikkje sjå at ho trong bli reve ned.
2. Eigarane hadde på eiga hand reve kyrkja og no mest bygd opp ny. Dei var etter skjøta og lov og forordningar pliktige til å fullføra bygget.
3. Bygda har skog nok til bygginga.
4. Andre kirkeiere måtte av sådan collektisudvirkelse tage anledning til at forsømme deres kirkers vedligeholdelse og søge ligesom disse stiftets kirker om sådan hjælp uden høiest trengende fornødenhet.

Biskopen kunne ikkje anna enn tru den ærverdige prosten. Han legg til at mest alle kyrkjene i stiftet er fattige og har nok med å oppfylle sine plikter etter skjøta. Han ber derfor om at stiftets andre kyrkjer må bli spart for oppmoding om å yte hjelp til eit nytt kyrkjebygg i Finsland.

Etter dette var det naturleg å rekne med avslag.

Men kyrkja blei no fullført likevel.

Altertavla, preikestolen og kyrkjeklokka var dei same. Klokka var ny i 1741 eller 42, men i 1768 sprakk ho og laut støypast om att. Ein ser innskrifta:

Omstøbt i hr. pastor Søren Schives tid av Jacob Rendler, Christianssand anno 1769. Soli Deo Gloria.

Det er «Einast Gud har æra»

Nå heldt kyrkjeklokka i over 200 år, men i 1978 hadde ho fått ein ny sprekk, og klangen var ikkje som før, så ho blei sendt til reparasjon ved Nauens klokkestøperi i Tønsberg.

Tårnspiret fekk ein vindfløy med årstal 1751. Det var smeden Willom Tønnesland sitt arbeid.

Rasmus Olsen Kleveland var kyrkjeverge. Av rekneskapen hans går det fram at Knud Anderson Eftestad var byggmeister, Tyge Folldal, Ole Espeland, Pål og Anders Frigstad var med på arbeidet, Torstein Bjørndalen stod for tårnbygginga, og Willom Tønnesland fekk for smedarbeid 10 dagar a 1 ort og 12 skilling som omrekna er kr. 1,25

Dei to-årlege inntektene var 43 riksdaler. Det gikk til vanleg med til faste utlegg, brød, vin o. a.

Kyrkja fekk no 98 dalar 3 ort og 4 skilling i skuld. Denne sleit dei med i lang tid framover. Dei hadde som før nemnt ikkje fått hjelp som vanleg var, med 1 spesidalar frå hovudkyrkjene og 1/2 dalar frå annekskyrkjene.

Men Finsland laut hjelpa andre.

Så langt attende i tida som arkivbøker og brev går, hadde Bjelland prestebol eller Finsland kyrkje 1 hud skogsgrunn på Finsland. Fyrst i slutten av 1800-åra blei den innløyst av bøndene på Finsland.

7. oktober 1789 blei det etter krav frå Mandalspresten Janus Chlaudius Schielven halde auksjon over trelast i «prestegardsskogen». Det var 8 tylvter hustømmer og 8 tylvter sagtømmer som skulle seljast. Det var taksert i 36 og 5 riksdaler.

Sommund Sørensen Finsland fekk tilslaga for vel 46 riksdaler.

Etter «det høikongelige danske canselli»s resolusjon av 5/7 1788 skulle salssummen gå til hr. Schielven som vederlag for at han hadde kosta i stand prestegarden Wiig.

Den hjelp som Finsland vart pålagd å yte svara til verdet av 8-9 kyr.

Det er vanskeleg å finna noko samsvar mellom dette pålegget og nektinga av tilskot til Finsland kyrkje omlag 40 år tidlegare. Ein må tru at bygdefolkets «underdanighet» var for lita då dei reiv ned kyrkja og bygde ny utan å spørje øvrigheta om lov. Slikt sjølvstyre i bygdene passa nok ikkje for prost og bisp.

I alle høve vart det nytta ein annan framgangsmåte då kyrkjereising på ny blei aktuelt, seier sogebokforfattaren.

Nåverande kyrkje

Framleis frå Finsland Bygdesoge:

Ved inngangen til det 19. hundreåret fann kyrkjelyden at det var så store veiler med kyrkja frå 1751 at ho laut rivast. Dette synest vera rart, men for skuld dei ujamne grunnforhold hadde både huset og tårnet vorte skakke og skeive til nordsida. Dei økonomiske tilhøva hadde betra seg, så folk hadde fått meir mot, og var meir romfrege.

Dessutan heiter det i kongelig forordning frå 1735 at alle under straffeansvar skal møde til gudstjeneste hver prekesøndag.

Etter folketalet i bygda var det berre halvparten av dei vaksne som fekk plass i Gamlekyrkja

Like over nyttår 1802 må det ha vore eit almannamøte om saka, og dermed var fyrste steget tatt. 12 av dei fremste mennene i sokna sende så 7. februar 1802 denne søknaden til biskop Hansen:

Højærede og høiverdige hr. biskop.

Da deres høiverdighed var på Bjelland prestegård den 13. August 1799 og holdt vi-sitas, da var nogle mænd af Finsland hos Dem og gav tilkjende at Finsland Kirke var noget brøstfeldig så at den ikke lenge kunde stå førend den enten måtte bygges av nye eller settes i stand. Siden den tid haver her indtruffet så dyre og besværlige

ørringer, at almuen som eier kirken, ikke haver seet sig istand til enten at bygge ny kirke, eller at sette den gamle i stand. Forgangen høst var Finsland sogns almue forsamlede for at bese kirkens brøstfeldighed og etter de flestes stemme at øvjøre enten de skulle bygge ny kirke eller skulle sette den gamle i god stand. Da befantes coret, Kirken og tårnet at være sterkt, både veggasal, bindingsværk, kledning og innvendige innretning, thi her er kun omtrent 50 år siden kirken og tårnet ble bygd nye av god materiale. Men kirken er noget liden og trang for almuen, og hendes brøstfeldighed består derudi at kirkegrunden er blød og dyp jord, og blødere på den nordre enn på den søndre side, og af den årsag haver kirken og tårnet synket i mot nord hvilket har forårsaget uorden i bygningen og bindingsværket, men kunde dog endnu bli stående nogle år, men efter beste rådførsel med hinanden blev de fleste stemmer av almuen således, at dersom dette av Deres høiærverdighed og vedkommende høie øvrighed måtte blive aprobert og fundet for godt, da vil vi samtlige Finsland sogns almue næst Guds hjælp bygge en ny korskirke fullkommen stor nok til sognets almue, og på det at grunden kan blive fast og bestandig, vil vi utvide kirkegården til syndre kanten og flytte kirken således at den kand blive stående på fast og bestandig grund.

Nogle frivillige gaver kan ventes, så bekostningen kunde blive noget tålig for de mindre formuende. Og for al ting skal vi gjøre al mulig flid at atting kunde blive begyndt og fullendt med fred og enighed. Men vi er bange for at vi ikke denne vinter kan få fremkjørt de fornødne materialer, og førstkommende sommer får vi arbeide noget med at bortføre og jævne en høi eller bakke som er til hinder når kirken skal flyttes til fast og bestandig grund.

Thi er våres ydmyge bøn og begjæring til Deres høiærverdighed og vedkommende høie øvrighed:

- 1. At vi førstkommende sommer og høst måtte utvide kirkegården og få grunden hvor kirken skal bygges planert og ferdig, og hugge de fornødne materialer.*
- 2. At det måtte bero med kirkens bygning indtil året 1803 da vi næst Guds hjælp håber at fuldføre bygningen.*
- 3. At Deres høiærverdighed ville på beste måde gjøre ansøgning for oss at vi kunne få nogen hjælp af de andre kirker i stiftet. Thi mange af almuen er fattige folk og kirkens eiendom er liden. Forblivende med størst høiaktelse Deres høiærverdighets ydmyge tjenere.*

Gunder Knudsen Lauvsland
Ole Rasmussen Cleveland
Tomas Olsen Leipsland
Knud Olsen Finsland
Bår Pålson Dyhesland
Lars Olsen Øvøland

John Olsen Nesset
John Olsen Grindland
Christen Jenssen Follerås
Osu Alfsen Dynestøl
Tyge Olsen Espeland
Jens Børusen Hønemyr

På egne og øvrige Finsland sogns almues vegne.

Brevet blei attestert av både lensmann og prest, og frå Stiftsdireksjonen blei det lagt ved ei erklæring med oppfordring om at dei andre kyrkjene i stiftet måtte påleggast ei avgift på 1 riksdaler for hovedkyrkjer og 64 sk. for annektskyrkjer til byggefond.

Skrivet med vedlegg blei sendt 18 oktober 1802 til kanselliet i København.

I februar 1803 kom det svar til biskopen, der bygginga blei godkjend, og der Kongens råd *allernådigst har bevilget til hjelp for bemeldte kirkes oppbyggelse at det overalt på landet i Christianssands stift må indsettes bekkener for alle kirke-døre på en søndag, og i stiftets kjøbsteder ombæres kollekthøver i husene, hvori enhver som besøges i så måde til for sammes brug av et christelig og medlidende hjer-te har skjenket og givet.*

Brevet er underteikna av 8 medlemmer av Kongens råd i den kongelige re-sidens i København den 4. Februar 1803 *efter Hans Kongelige Majestets aller-undernådigste befaling.*

Meininga var vel at økonomisk støtte skulle gjevast ved ofring i kyrkjene på landet, og ved frivilljuge gåver i byane i stiftet.

I mellomtida blei det arbeidd vidare med planane.

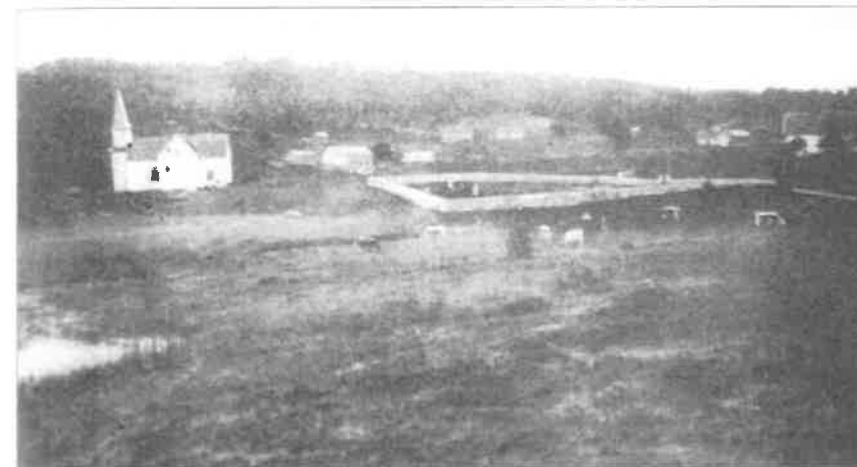
Den 30. mai 1802 var det nytt almannamøte der dei praktiske spørsmål blei drøfta, og dei kom til enighet- i fred og fordragelighet- om:

1. *Alt pliktarbeid til kirken går i mandtal.*
2. *Materialene til den nye kirke forskaffes etter det instrument som almuen opp-rettede sig imellom den 24. April d. å. Den som ikke skaffer materialene frem til bestemt tid finder sig i at skjødemændene kjøber og fremskaffer dem på hans bekostning.*
3. *De som haver de største brug have forrettighed til at vælge stolsteder i kirken, mens de som haver lige brug får stolsteder efter lodtrekning.*
4. *Almuen vælger 4 tilsynsmænd til at have opsyn med kirkens bygging og tarv, mod etter fremlagt regning at bekomme en billig betaling for tidsspille og bryderi. Disse mænd bliver: Gunder Knutsen Løvland, Lars Sørensen Øvland, Bård Povelsen Stokkås og Ola Torjussen Solås.*
5. *John Olsen Nettet giver for sig og sitt hus og hele familien 30 r.daler til Finsland kirke når påfordres, mod at nyde stolsæder så lenge kirken står, samt til begravelse for gårdene Strædet og Nettet tilsammen med hans brug i Frigstad.*

Kostnaden med å reise ny kyrkje blei altså delt etter beste skjønn og evne når dei midla dei rådde over var oppbrukt.

Etter at Kongen hadde godkjendt bygginga, var det berre å gå i gang.

Ein må berre undrast over kor fort det gjekk. Då prosten mot slutten av

Eit svært gammalt bilete av kyrkja då sakristiet ikkje vart bygd før 1913. Utlånt av Bibbi Dale.

året kom på visitas, kunne han melde at *den nye kirke med 319 siddeplasser er bygt i år og tatt i brug.*

Truleg har det vore utført mykje pliktarbeid, både med planeringa og grunnmuren, men og med tilmåting av materialen.

Det er ikkje funne reknskap som viser kostnaden, eller kven som stod for arbeidet, men mykje pengar hadde dei ikkje til rådvelde. Det ser ut til at det kunne vere omlag 480 dalar.

I bispearkiv er funne at presten Støren har kvittera for 288 dalar innkomne frå andre kyrkjer i stiftet, d.v.s. Rogaland, Agder og Telemark. I tillegg kjem eit byggefond på omlag 50 r.dalar, gåva frå John Olsen Nettet på 30 dalar, og 110 dalar for materialar frå gamlekyrkja, som blei seld på auksjon 3. mai 1803.

Kristen Jenssen Follerås fekk tilslaget, og bygde hus som ennå er i bruk «der ute» på Follerås.

Klokka, som Gunnar S. Follerås har gjeve til kyrkja, og som heng på fram-sida av «orgeltrevet» har han skore ut av ein stokk frå gamlekyrkja.

Sjølv om arkitekt, byggeleiar, tømmermenn og snekkjarar alle er ukjende og gløymde, så har dei gjort arbeid som det står respekt av, og bøndene gav det finaste og beste tømmeret dei åtte.

Kyrjeklokka, altertavla (?) og preikestolen blei flytta frå gamlekyrkja.

Så hadde bygda fått ei kyrkje som dei fremste fagfolk i Riksantikvariatet har bruka sterke adjektiv om. Domeniko Erdmann skreiv i 1938 slik:

Kirken er av den sedvanlige korsformede type. - Innvendig er det synlige lafteveg-

ger, glatt panelt takhvelv som er meget høit og avsluttet med stor, fremspringende gesims.-

Det er uten overdrivelse det fullstendigste umalte lafteinteriør med innredning som er bevart i vårt land. Den er dessuten i god forfatning- foruten å være raffinert og en stor sjeldenhet. Et fortreffelig interiør.

Altertavle og prekestol har utmerket dekor på mørkeblå grunnfarge.

Kyrkja blei altså ferdigbygd i 1803, men vigsling blei det fyrst i 1812, då den nye biskopen, Christian Sørenssen, kom i arbeid.

Han hadde sterke ætterøter her i bygda, på Espeland, Øvland og Kvelland, der faren, smedmester Søren Kristensen såg dagens lys. Vi kjem meir tilbake til biskop Sørenssen i eit seinare avsnitt.

Det var den fyrste visitasen og kyrkjevigslinga biskopen sto for. Kyrkjevigslinga blei kunngjort frå alle kyrkjene i prostiet, og det hadde sikkert kome folk frå mange kantar for å vere med den dagen.

Visitasprotokollen, som elles gir mange interessante opplysningar, syner at Sørensen var ein dugande bisp. Som så mange i den tida la han vekt på kunnskapsmeddeling. Derfor laut lærarane i prestegjeldet finne seg i å møte til dugleiksprøve i katekisering, skrivning og sang, der dei fekk karakter for kvert fag. Mellom desse lærarane var klokkaren Tyge Olsen Espeland som då hadde avløyst «den gamle og avfeldige mand Ånen Foldal», farbror hans.

«Moralen blev av sognepresten erklært å være «temmelig god.» Den økonomiske forfatning finnes å være god i prestegjeldet,- og særlig i Finsland»

Innbyggartalet er 612. Der er 93 gardbrukarar med 73 3/4 hud skyld på eigedomane. Der var inga Kallsbok, noko som presten blei oppmoda til å skaffe.

Det blei fyrst gjort i 1820. Det blei nok berre ført kallsbok for hovedsognet Bjelland. Hadde det vore ført kallsbok i kvar sokn, der prestane hadde skre-ve om ymse hendingar, hadde vi hatt mykje betre kjennskap om tilhøva for skule, kyrkje og folkeliv.

Mellom bispevisitasane blei det halde prostesisitas. Det var mindre høg-tidsamt, og galdt helst inspeksjon av kyrkjene, og kontroll med ungdomens kristendoms-kunnskap. (kan hende noko å ta opp att.)

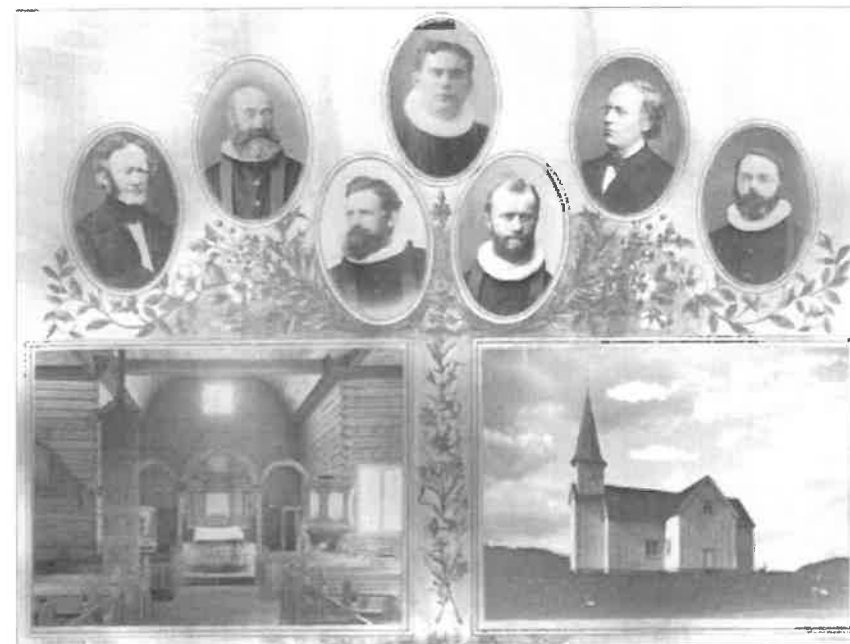
Interiøret

Gamlekyrkja var nok meir enn vanleg spartansk utstyrt.

Der var nok eit alter, men i 1700 er det skreve slik: Kirken har ingen alter-tavle, har aldri været. Prekestolen har et ilde utseende.

Fleire kyrkjer hadde bare jordgolv, og slik kan det nok ha vore her og.

Etter tilbygginga i 1711 blei prekestolen måla. Den er det aller eldste av

Sjå særleg på den gamle omnen som var svært høg – og kyrkja utan sakristi. Biletet er utlånt av Ingrid Finsland.

inventar i kyrkja nå. Sogneprest Asserson har skildra han med desse orda i Kallsboka: Prekestolen er i rundbuett empire. Altertavlen i Lister-barok. (Etter framandordbok og leksikon tykkest det vera tvilsomt om det er dei rette namna på stilartane.)

Han held fram slik:

De er begge gilde arbeider som da de var nye må ha vært av stor virkning.

Altertavlen virker endnu ved sin massive eleganse, og prekestolen er smidig i sin form. Se mer om prekestolen i senere artikkel.

Prekestolen har ei konkav tønneform med 3 pålima speilar av tynne tre-plater.

På desse er måla 3 av evangelistane, Matteus, Markus og Lukas. Namna står under kvart bilde. Prekestolen blei sist måla i 1824. Ein inskripsjon fortel kven som sto bak, ein gut frå Øvre-garden på Finsland:

Til Guds ære og kirken til prydelse haver den avdøde Torjus Olsen Finsland denne æreminde efter sin død. Haver han bekostet malingen på denne predikestol for dermed - (resten er uleseleg no.)

Kven kunstnarane som har laga og måla altertavla og prekestolen er, veit vi ikkje.

I jubileumsboka for Konsmo kirke står det mellom anna:

«I 1820 ble den nye altertavla ferdig. Sognepresten skriver da i sin rapport til biskopen følgende: «En serdeles smukk og anselig altertavle er i denne sommer bleven forferdiget, malt og forgylllet.» Altertavla ble laget med kniv og høvl.

Tore Bergstøl forteller i boka «Atterljom» at far eller bestefar til Ernst Risdal (treskjærer fra Vigmostad) har skåret ut altertavla i Konsmo kirke. Ellers er utskjæringene ganske så like altertavlene i Laudal, Iveland og Bygland. På disse stedene er det Lars Stedjan fra Bjelland som har stått for arbeidet.»

Eit fotografi viser at altertavla i Konsmo nærast er ein kopi av altertavla i Finsland kyrkje, som altså er om lag 100 år eldre, eller er ho ikkje det?

I bildeteksta til eit fotografi i andre bindet av Finslandssoga står det: *Hekken på N. Kleveland er laga av den gamle altertavla i Finsland Kyrkje.*

Björgulv Kleveland fortel at saga seier at hekken på Kleveland er halvparten av altertavla i Finsland kyrkje. Dei som reiv den gamle kyrkja fekk altertavla, kan hende som ein del av betalinga for arbeidet. Den andre halvparten skal vera på Apesland i Marnardal, og ein av halvpartene blei i si tid seld for ei halv tønne poteter i ei vårknipe, men Björgulv visste ikkje kva for ein del det var. Sikkert er det likevel at dei som vil kjøpe altertavla nå, ikkje får henne for den prisen.

Dette tyder på at vår nåverande altertavle var ny i 1803, og altså ikkje blei flytta over frå gamlekyrkja. Konsmo kyrkje er som nemnt bygd i 1820, Laudal kyrkje i 1826 og Bygland kyrkje i 1838. Kan hende har vår «nye» altertavle likevel «stått modell» for arbeida i dei andre kyrkjene.

Døypefonten

I visitasboka for 1818 står det: *Kirkevergen Lars Sørensen Mannflå påtog seg på egen bekostning at anskaffe en døbefont i lighed med den på Bjelland.* Det må han ha gjort, for i jubileumsboka for Bjelland kyrkje er det eit fotografi av døypefonten der, og det kunne like gjerne ha vore av fonten i Finsland.

I Årbok for Agder Bispedømme for 1963 skreiv sokneprest Holme mellom anna om kyrkja: *Innvendig er ho umåla, men med overlag fint tømmer i veggane. Inngangsdører og vindauge er nye, likeins benkane. Koret er skilt frå skipet med tre rundbogar. I koret er to innebygde stolar med dører, ein for prestefamilien og ein truleg for inngangskoner.*

Då Bjelland prestegjeld i 1825 skulle overførast frå Lister til Mandal prosti, sende sokneprest Fleischer liste over inventaret i kyrkja til biskopen.

Det er nemnt to ting som har kome bort: Lysekrone av glas, og dåpsfat av messing. Gamle folk fortalde at lysekrona datt ned og blei knasa. Det er nok rett. Det låg alt fram til 1950 eit prisme i alterskåpet.

Det er mystikk kring dåpsfatet. Under visitas i 1818 blei Lars Sørensen Mannflå pålagt *snarest mulig å få døbefadet omstølt.* Det er vel skrivefeil for *omstøbt*. Fatet som no er i kyrkja er av tinn, altså eit anna enn i 1825. Kvar har messingfatet vorte av?

I boka om Vigmostad fortel Tore Bergstøl med sokneprest T. B. Ekeland som kjelde noe som set tankane i sving: *Etter kallsboka er det vakre dåpsfatet av messing gitt til Vigmostad kirke av presten Andreas Hauge.* (son til Hans Nielsen Hauge) Det ber og innskrift som tyder på det. Men så er det ein tradisjon der i bygda som går på at Hauge hadde kjøpt det av Anna Ågedal. Som enke blei ho gift med ein kar frå Bykle, Halvor Listad. Dei blei husmannsfolk under prestegarden. Anna skulle ha fått fatet av sokneprest Carlsen, (prest i Bjelland frå 1837 til 1861) eller kjøpt det på den store auksjonen etter han. Er det dette fatet som er nemnt i 1711 og 1825? Og korleis kan det ha kome til Bjelland prestegard før 1860?

Fatet i Vigmostad er mykje gammalt og verdfullt. I botnen er hamra ut bilete av Jesu dåp. Slike fat er det andre stader og, laga i Nürnberg.

Ein får nok aldre vita kor mykje sanning det er i denne overleveringa. Det er synd at gamle ting i kyrkja så heilt er blitt borte.

Det gjeld til dømes den fine messehagelen frå 1723, antependier, alterduk og andre ting. Mykje av skulda for «fattigdomen» kviler på kommunestyret.

I 1845 blei det av *kirkens sager* seld for 7 dalar 3 sk. Kva som blei seld og kven som kjøpte veit ingen. Men reint bord blei det --.

På visitasreisene sette biskopen krav om at det skulle vera orden i papira. Trass i det blei ikkje eingong skjøta etter kyrkjekjøpet i 1725 førd inn i Kirkestolen, som var rekneskapsboka for kyrkjevegane.

Fyrst i 1830-åra blei det orden i sakene.

Frå 1818 og utover var det Lars Sørensen Mannflå som førde rekneska for kyrkja. I rekneskapsboka for 1820 ser ein at det av «tavlepengar» er brukt 64 sk.

til kjøp av papir og pennar til skulen. Kassesummen 26 spd. 75 sk. var lånt bort mot rente. Inncome ved tavlepengar var 3 spd. 112 sk.

Lars er nemnd som skjøtemann. Det tyder kanhende at han skjøtta så vel om kyrkja. Han kjøpte linolje og farge, og arbeidde mange dagar med å måla dører og vindaug. Han streva med steinkøyring til kyrkjeborga og med ymse etterarbeid frå byggetida. Kyrkjevergane hadde og som oppgåve å kjøpe inn brød og vin, ringe med kyrkjeklokka, og vere til teneste for presten. Det var uløna arbeid, og lite ære var det og med det. For 1 dalar 2 ort og 12 skilling kunne ein kjøpe seg fri frå ombodet, og mange gjorde det.

Formannskapslova kom i 1836, og alt i 1837 blei Finsland oppretta som eigen kommune. Etter at det blei kommunalt sjølvstyre, tok formannskapet meir og meir over ansvaret for vedlikehald og kyrkja og kyrkjegarden, som begge trong til vøling. I 1843 var det taket. Då gjekk det med 26 tylfter bord, 500 naglar og 300 takstein. Då må taket hatt stein frå før, for dette strakk ikkje til meir enn utbytting av sundbrotne stein. Samstundes laut kledningen på sørsida skiftast.

Kyrkja, som før hadde vore tjørebrædd, fekk no kvit måling. I visitasmelding står det at *hegnet om kirkegården trenger en betydelig forbedring*. Kyrkjegarden blei i same rennet utvida mot nordvest. Utleigget var 79 sp. dalar.

I 1877 blei det kosta 2 støypejernsportar, ein til søndre og ein til nordre inngangen. Utleigget blei rekna i kroner og øre, 301 kroner og 60 øre.

Fram til hundreårsskiftet kom presten over elva ved Mannflå og fylgde prestevegen til Garstø, på toppen av Mannflå-kleivene, og vidare over heia til Ydregarden på Finsland. Då det blei køyreveg frå Koland til Røyrås, noko presten arbeidde ihuga for, tykte nok heradstyret at den nordre porten var uturvande. Han blei derfor setta inn i muren på den nye kyrkjegarden, og dermed sparte dei utlegget til ny port der.

Fyrst i 1880 fekk kyrkja omn. Seint, men likevel den fyrste i Mandal Prosti, som omfatar Søgne, Holum, Mandal, Sør- og Nord-Audnedal og Bjelland prestekall.

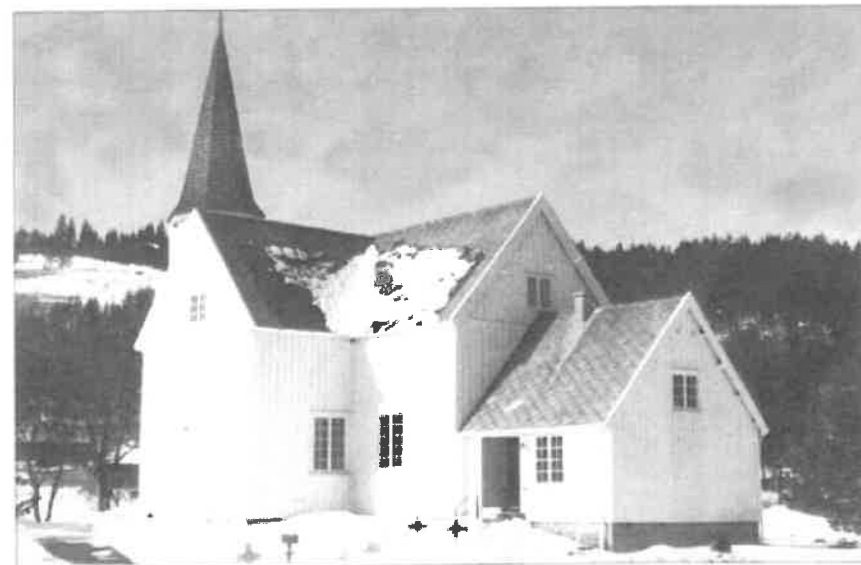
Per Sterkuldsen Helland, som var prestens medhjelpar, skal ha æra for det.

Pengar til omn kom inn på gåvelister, og det så rikeleg at det blei kjøpt to gode hengelamper til bruk ved kveldsgudstenester i tillegg.

Sakristi

I 1902 bad kyrkjetilsynet kommunen om å løyve pengar til sakristi.

Formannskapet tok med kr. 800,- på budsjettet for 1903, men då saka kom opp i kommunestyret blei det avslag. Fyrst i 1911 eller 1912 vart saka tatt opp att. Sokneprest Asserson tok kontakt med statens bygningsinspektør

om tilbygget, og slik fekk kyrkjedepartementet vita om kva kommunen hadde tatt seg til i 1898. Då var dei gamle vindaugo med små ruter i blyinnfatning så skrale at det måtte skifte til. Det blei gjort med å sette inn store ruter, slik det var vanleg å ha i skular og privathus på den tida..

Departementet kravde no at desse skulle bort, men det var ikkje kommunen villig til. Etter mange om og men blei vindaugo ståande mot lovnad om at den gamle typen skulle brukast seinare. Dette seinka saka. Bygningsinspektøren laga teikning, men tilsynet var ikkje nøgd med den.

Frå møtet 15. jan. 1913 er dette bokført:

Sognepresten la fram Kirkedepartementets skrivelse av 18/10 1912 og herredstyrets vedtak i den anledning 16/12 s. å. Efter å ha sett på kirken og sammenlignet med den bygningslegning Statens bygningsinspektør hadde gjort, kom man til det resultat at kirken innvendig ville lide betydelig om vinduet i korgavlén ble løftet 4 fod. Det vil da komme med øverste halvdel over takhvelvingen i koret. For imidlertid få samme takraust på sakristiet som på kortaket, ble man enige om å indgå til Det kongelige Kirkedepartement med søknad om å få tilladelse til:

- a *bare å heve vinduet i korgavlén 2 fod, hvormed det vil komme lige under takhvelvingen i koret.*
- b *å gjøre de to sakristirom 7 1/2 fod høie fra gulv til gulv.*
- c *å gjøre grunnmuren 1 fod lavere enn påtenkt i det man mener at sakristiet ikke vil lide det minste derved. En sådan senkning gir grunnmuren samme høyde som på vedlagte fotografier.*

Dette blei godkjendt, og byggenemnda, som forutan presten var Guttorm og Salve Finsland og Anders Utsogn, fekk i oppgåve å reise huset i samsvar med planen. Ola G. Slotte greidde med tømmermannsarbeidet. Grunnmur og trapp var Anders Utsogn og Salve Finsland si oppgåve. Med omnar og utvendes måling blei kostnaden omlag kr. 1300,-. Same hausten kom det ein større omn i kyrkja. Den kosta kr. 251,25

Med nye tider kjem det nye krav.

Den gamle bua med vedskjol og utedoar heldt ikkje mål lenger, og det blei vedtatt at sakristiet skulle byggast om. Ingeniør John N. Kleveland planla ombygginga, og i byggenemnda fekk Olav Hagen, Sverre Kleveland og Rolf Spikkeland ansvaret. Det blei laga toalett og eit lite «kjøkken», og «prestekontoret» og romet ved sida blei pussa opp og møblert. Det kunne då brukast til møterom for soknerådet, og til dåpsfylge o.l. I seinare tid blir det også bruka til Bornas Kyrkjetime.

Under sakristiet blei det laga eit bårerom, og ved sida eit rom til reidskap, m. a. eit tineapparat som har vore til stor hjelp for gravaren i kalde periodar. Inngangen til desse roma ligg på nordsida av kyrkja, og blir vinterstid fylt med snø. For å hjelpa på dette er det lagt varmekablar i trappa. Byggmeister Ingar Ege utførte arbeidet i 1979.

I 1880-åra blei dei to bildefelta i altertavla og dei tre evangelistane på prekestolen overmåla med ei slag grå marmormåling. Det er truleg karen som gjorde dette som har sett førebokstavane sine og årstalet 1884 bak på altertavla. Denne «dåden» er kanskje ikkje så mykje å minnst, og sokneprest Knud Tjomsland tok opp tanken om å restaurere kyrkja, og føra interiøret tilbake til den stand det før hadde hatt. Soknerådet arbeidde i fleire år med planar for dette. Riksantikvariatet laut inn i biletet og sende Domenico Erdmann hit for å bli orientera. Han la i 1938 fram ein arbeidsplan som soknerådet godtok. Men fyrst i 1942 kom kyrkjemålar Olav Sæter hit. Han har restaurera «ei mengd» kyrkjer i Noreg, mellom anna også i Nidarosdomen, står det å lese i jubileumsskriftet for Bjelland kyrkje. Bjelland og Grindheim kyrkjer blei restaurerte i same tidsromet og det var dei same fagfolka som sto for arbeidet der og.

Krigsåra hindra det vidare arbeidet, men så snart det blei normale tilhøve blei arbeidet med å skifte ut dører og vindaugo sett igang med løyving av kommunestyret. Dei nye fekk både same storleik og mønster som dei opphavelege. Fargen blei avstemt etter altertavle, prekestol og alterring.

Det var sterke ønske om å få nye benkar, men for skuld det særmerkte interiøret i kyrkja fekk ein bare lov til ei lita forandring, så dei blei betre å sitja i. Dette arbeidet kosta omlag kr. 5000,-. Arnfinn Grindland laga nye benkeseter, og Søren Djupesland og Fredrik Manflå var med han og monterte dei, samt anna snekkerarbeid.

I 1954 blei det gamle teglsteinstaket skifta ut med eternit-skifer. Eikesponen på tårntaket var frå 1880, og blei skifta ut med impregnert furuspon. Vindfløyen frå 1751 blei sett på plass på tårnspiret av Søren (Hansson) Åsland, som då var 68 år gamal.

I 1955 fekk kyrkja elektrisk lys og varme, etter plan frå A/S Per Kure, og tilbod frå A/S Obowatt i Kristiansand på kr. 10140,-. Finslendingane Trygve Omdal, Bård Mæsel og Normann Røisland installerte. Fleire gonger har det vore på tale å måle kyrkja innvendig. Heldigvis har det ikkje vorte noko av det, for det er nettop dei umåla tømmerveggene som gjer kyrkja så særmerkt. Men trekkfull har kyrkja vore.

Mange minnest vel enno høgmessene vinterstid, når klokkar Reinert Sløgedal under preika måtte ut i sakristet og få på seg vinterfrakka. Torgeir Utsogn, som tok plass i klokkarstolen etter Sløgedal, fortalde at det var så sterk trekk gjennom veggen bak klokkarstolen at trekken bles ut eit lys når han heldt det inntil.

I 1987 blei kledningen på nordveggen skifta, og veggen isolert, så nå kan klok karen vera kledd som andre kyrkjefolk vinterstid.

Stodeling i kyrkja

Før kyrkja blei bygd i 1803 var det gjort avtale om å dela tilskot av materialer og pengar etter verdien på eignedomane mot at kvart bruk fekk fast plass i kyrkja etter størrelsen på bruka. I sogeboka står det at kvar huslyd fekk sin faste plass, men det kan ikkje stemme, for kvar benk er tildelt 6 bruk, og meir enn 6 mann var det ikkje rom for i kvar benk, så det var nok husbonden sjøl som fekk tildelt den plassen. Det var også skikken at karane sat på høgre og kvinnene på venstre sida i kyrkja. Truleg har då husmora på bruket fått sin plass i stolen til venstre for husbonden sin.

Fyrst i 1845 blei benkedelinga gjort med formannskapsvedtak, som blei stadfesta av REGJERINGA. Dette måtte vere ei viktig sak.

Benkane blei nummererte, og lista er slik:

- Nr. 1. Knud G. Spikkeland, Søren S. Finsland, Ole Gutormsen Finsland, Lars Sørensen Manflå, Fredrik Olsen Manflå og Lars Jakobsen Manflå.
- Nr. 2. Salve A. Frigstad, Ola R. Omsland, Ole Kleveland, Bent Kleveland, Ole Haugedal, Neset og Strædet.
- Nr. 3. Ole Grindland, Jens Øvlands enke, Halvor Øvland, Reier Røirås, Lars Mæsel og Ole Chr. Esperås.
- Nr. 4. Hågen Lauvland, Ole Gundersen Lauvland, Ole Eftestad, Gutorm Djupesland, Knud Frigstad og Peder S. Finsland.
- Nr. 5. Anders S. Follerås, Ole T. Slottet, Ole T. Dåstøl, Bård Hærås, Gunder Kvelland og Gunder Lauvland.
- Nr. 6. Christen Omdal, Ole Hegland, Gunder Hegland, Anders G. Spikkeland, Tomas Helland og Ole Helland.
- Nr. 7. Ole C. Spikkeland, Bent Spikkeland, Anders Skogen, Gunder Watneli, Ole A. Vatneli og Søren Åsen.
- Nr. 8. Sterkuld Omsland, Simon Omsland, Lars Egeli, Asbjørn Kleveland, John Kleveland og Bergtor Kleveland.
- Nr. 9. Ole Hønemyr, Anders Øvland, Gutorm Øvland, Bergtor Øvland, Nils Øvland og Endre Hønemyr.
- Nr. 10. John Finsland, Bergtor Finsland, Anders B. Follerås, Velom Follerås, Ole Røirås og Søren O. Røirås.
- Nr. 11. Jon Dybeslands enke, Anders Grindland, Knud Fjeldsgård, Ola Chr. Fjeldsgård, Christen Mæsel og Ole G. Mæsel.
- Nr. 12. Torkild Fjeldsgård, Gunder J. Fjeldsgård, Daniel Dybesland, Ole Andersen Dybesland, Osmund Solås og Ingebør Solås.
- Nr. 13. Salve Regevik, Ånen Foldal, Nils Eftestad, Kiddel Dybesland, Gutter Espeland og Sivert Eftestad.
- Nr. 14. Tomas Espeland, Anders Espeland, Ånen Espeland, Anders O. Helland, Salve Leipsland og Nils G. Leipsland.
- Nr. 15. Anders Heivoll, Somund J. Heivoll, Christen A. Spikkeland, Anders A. Spikkeland, Christen Røiseland og Ånen R. Røiseland.
- Nr. 16. Anders Harbak, Bergtor Røiseland, Ole Abesland, Ånen Mæsel og Ole Solås.
- Nr. 17. Anders Dynestøl, Thore Mæsel, Tomas Frigstad, Christen Frigstad, Somund Hærås og Ole Hærås.
- Nr. 18. Knud G. Finsland, Søren Grindland, Gunleiv Dybesland, Torgrim Lauvland, Osuf Dynestøl og Anders Dynestøl.
- Nr. 19. Salve Fløystøl, T. Røiseland, Tosten Lauvland, Ole Stokåsen, Ole Chr. Lauvland og Gutter Follerås.
- Nr. 20. Ole Døble, Ole Skålenes, Ole Kimestad, Tom Solås, Ånen Dybesland, Peder Dybesland, Anne Hagen og Jens Døble.

Skåpa. Som står på kvar side av altarringen, er tenkt for prestekone og bispinne. Torgeir Utsogn kan minnast at prestefruene Tjomsland og Holme sat på desse plassane. Eller kan det være noko anna skåpa er laga til?

Størrelsen på gardane er utrekna etter skyld, og varierar frå 4 dalar-1 ort 16 skilling til 1 ort. I søknaden om løyve til å bygge kyrkja er det oppgjeve at sognet kun har ca. 90 gårdsbrug, for en stor del fattige.

Når det då er tildelt stolar til 121 bruk, må vel nokre av dei vere å rekne for «plassar» eller småbruk.

Resten av kyrkjelyden, tenestefolk, born og ungdom, laut finne plass på treva, som det frå fyrst av var 4 av, dei tre nåverande, i vår ungdom kalla «orgeltrevet», «jentetrevet» og «postmannstrevet».

«Hestehandlartrevet» var bak altertavla, men det blei reve ut alt i 1826, fordi det var så mykje uro og bråk der.

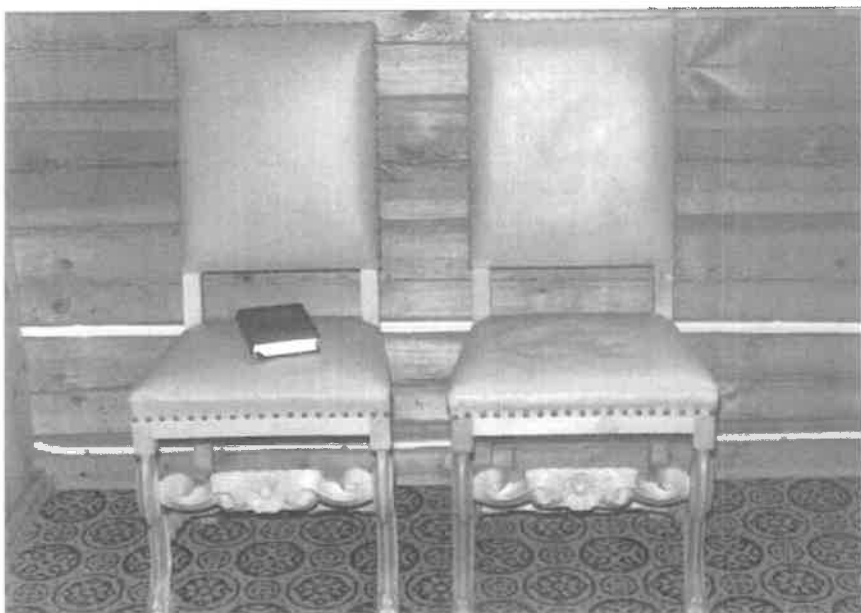
Gåver til kyrkja

«Kirken står i bondens øine på et høit sted», ja så skreiv den store dikteren B.B.

Dette må ein seie har vore og er så i Finsland. Og dette synet har gitt seg utslag i verdfulle gåver både frå enkeltpersonar og lag. Hadde det ikkje så vore, ville kyrkja vore omlag like snau no som då ho var ny. Av altersølvet er det berre kalken og disken som kyrkjelyden har kjøpt. Berre disken, som blei kjøp mellom 1705 og -07 er utan inskripsjon. Han koste då 5 r.dalar. Den massive brødeskja er gåve og har innskrifta «John Olsen Frigstad Asborg Olsdatter 1799». Det er John Neset og kona. På den tunge kalken står: *Tilhører Finsland Kirke. Bekostet av almuen 1843.*

Under bispevisitas i 1965 kom biskopen med merknad om at Strømmes patent på kalk med serkalkar burde byttast ut. (Sak 6 i Soknerådets møtebok dat. 23/1 -66)

Dei som ikkje var gode nok lenger, to oppsatsar med små beger i sølv, var truleg skaffa i 1920-åra. Tidlegare hadde alle drukke av sam kalken frå 1843.

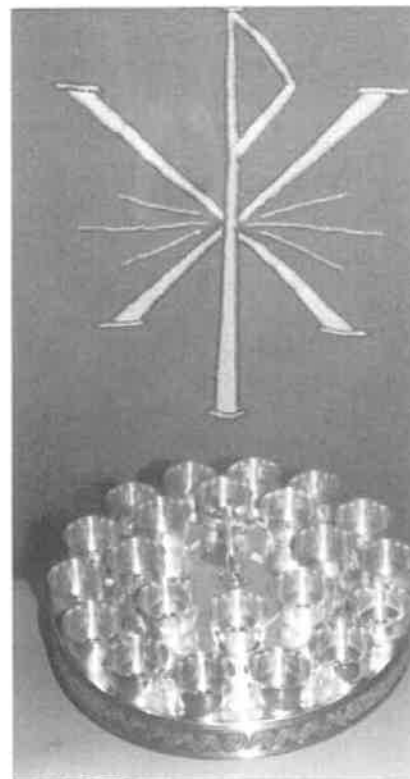
Brudestolar i kyrkja. Gåve frå Bondekvinnelaget.

I 1968 fekk kyrkja serkalkar og vin-
karne også i sølv. Det kosta i overkant
av kr. 6000,-. Pengane kom frå
Helselaget, og ei anonym gåve på
omlag kr. 1000,-

Lysekrone er og samanskotsgåve.
Då kyrkja i 1954 fekk elektrisk lys, øns-
ka ein med same å få lysekrone,
både fordi det er ein ven pryð, men
enn meir fordi at lyset frå lampe-
punkta på veggene ikkje gjev lys nok
i midten. Men det var då kosta så my-
kje på restaurering og elektrisk inn-
legg at dette ønske laut vente.

I 1968 - 69 kom det store gåver frå
jord- og skogbrukslaget, frå ein ano-
nym gjevar kr. 1200,- og ei testamen-
tarisk gåve etter Sørine Solås. Frå før
hadde soknerådet nokre hundre kro-
ner i Amerika-gåve frå Knut og Olav
Kilen.

Dei gamle særkalkane er ikkje lenger i bruk

Det hadde før 1825 vore ei prismekrone i kyrkja, og helst hadde både sok-
nerådet og riksantikvaren ønska seg ei ny prismekrone, men prisen sa at det
laut bli ei av polera messing, som kom på kr. 5800,- + installering.

Finsland Bondekvinnelag har, særleg etter 1945, sett det som ei arbeids-
oppgåve å gjere kyrkja ven og uneleg. Dei ga løparar til kyrkjegolv, kosta
teppe i alterringen, det blei vevd av Guri B. Lauvsland etter teikning av hus-
flidskonsulent Torbjørg Bitustøyl. Dei ga senkeapparat ved gravferd, alter-
duk og antependium, og brudestolar. Bondekvinnelaget fekk med seg sko-
geigarlaget og andre og fekk flomlys til kyrkja i 1972, og sydde puter til kyr-
kjebenkane på dugnad i 1984, for å nemna noko. Handarbeidslærer Kari
Grindland laga ein messehakel som ho gav til heimbygdas kyrkje i 1962.

I 1972 fekk kyrkja høgtalaranlegg som kosta vel kr. 5700,- av Ingeborg og
Edvard Fløystøl. Olga og Kristen Dynestøl sette også kyrkja høgt, og ga sto-
re gåver som blei brukt til nye løparar i kyrkja, gardiner i sakristiet, skinn-
trekk til knefallet rundt alterringen, og til ringeanlegget, saman med kom-
munal bevilgning.

I 1978 fekk kyrkja ein sjuarma lysestake i sølv av arvingane etter Rakel Finsland. Riksantikvaren var redd altertavla kunne skadast av varmen frå lysa, og rådde til at det bare skulle tennast lys i «særskilde høve», t.d. høgtidsgudstenester. Kyrkjetenarane har rekna alle gudstenester for «særskilde høve» og lysa blir tende ved alle kyrkjelege handlingar.

Som ein ser har bygdefolk gjennom alle tider sett pris på kyrkja og arbeidet der, og vist det ved å gje kyrkja gåver, ikkje som avlat, men i takksemd.

Song og musikk i kyrkja

Før det kom orgel i kyrkja var det klokkaren si oppgåve å leie salmesongen.

Det er vel grunnen til at tittelen «kyrkjesongar» var mykje bruka. Det var viktig at klokkaren var stø i tonene og hadde kraftig røyst. Nils Nordgård, som var klokkar på 1860-talet hadde ein sundag gløymt seg bort, så gudstjenesta hadde starta før han nådde fram. Med salmesongen gjekk det så som så. Med same Nordgård opna døra sette han i med sterkt mål og gjekk syngande fram mot klokkarstolen. Med eitt var songen frisk og sterk.

I 1930-åra tok sokneprest Tjomsland til orde for å skaffe kyrkja orgel. Til kyrkjeorgel trong ein mange pengar, men i kommunekassa var det ikkje langt til botnen, og krav til vegbygging pressa på. Det blei då send i kring gåveliste med det resultat at soknerådet kjøpte eit større harmonium til kr. 980,-. Dette fungerte meir og mindre bra, det blei ein del reparasjonskostnader på det, og etter kvart som tida gjekk blei det eit almennt ønske om å få eit godt kyrkjeorgel. I fleire år førte soknerådet opp orgel på sitt budsjett-

Orgelet er bygd i 1968.

forslag, og i 1967 løyvde kommunen pengar. Ein grunn til at dette vedtaket blei gjort, kom nok av at det i Finsland kommune var ein del fondsmidler som blei overført til Songdalen kommune i samband med reguleringa av kommunegrensene i 1964. Kommunestyret meinte at desse midlane burde brukast i Finsland. Soknerådet skulle ordna med kjøp, og det blei henta inn tilbod frå fleire orgelbyggjarar. Prisen var omlag lik alle stader. Soknerådet spurde domorganist Bjarne Sløgedal, som er fødd og oppvaksen i Finsland, til råds, og han rådde til å gjera avtale med Vestfold Orgelbygg ved Einar Gulbrandsen om levering. Orgelet blei tatt i bruk ved julegudstjenesta i 1968, men fyrst overlevert i mai 1969. Kostnaden blei kr. 62000,- som avtala, men på grunn av pris- og lønsauke i tida frå avtale til levering blei visst ikkje fortjenesta til orgelbyggjaren så stor. Framståande fagfolk sa at orgelet var av svært høg kvalitet, og at det passa godt inn i interiøret. Det tyder på at Sløgedals råd var gode, men dei var visst ikkje dyre. Han fekk reisepengar for 7 turar frå Kristiansand til Finsland, og ei gåve i staden for honorar.

I 1978 blei det kjøpt eit Sauter piano for kr. 15.000,- til kyrkja, også denne gongen med konsulenthjelp frå Bjarne Sløgedal. Honoraret blei vel omlag som ved orgelkjøpet. Det blei mest med ein varm og velfortent takk. Pianoet blir mest bruka når solistar og mindre grupper er med på tilstellingar i kyrkja, og det er umisteleg når Barnekoret syng.

Om instrumenta i kyrkja har vore til hjelp for song- og musikkinteressa i Finsland veit ein ikkje, men mange kor og grupper har vore med gjennom tidene, og her er eit program for sangkrefter ved gudstenester vinteren og våren 1988:

- 31. januar, Kilen Grendehus, sang ved Kilen Søndagsskole.
- 14. februar, Finsland Ungdomskor.
- 13. mars, Finsland Barnekor.
- 16. mars, Finsland Sanggruppe.
- 3. april, (fyrste påskedag) Liv Follerås og Ragnhild Hærås.
- 10. april, (Eldres kyrkjedag) Finsland Sangsøstre.
- 24. april, Finsland Musikkorps.

Ikkje så rart at res. kap. Trygve Omland skjønna at han var i SONGdalen.

Salmetaulane er laga av Salve Sundbo på slutten av 1800 talet. Han var klokkar i kyrkja.

Domkirkens Motettkor under leiing av
Bjarne Sløgedal.

Domorganist Bjarne Sløgedal.

Finsland barnekor ca.1985.

Faksimile av pro-
grammet for "jole-
konserten i Finsland
kyrkje" i 1945.
Utlånt av
Erna Kirkehei.

Jolekonsert i Finsland kyrkje

sundag 23. desember 1945.

PROGRAM:

Preldium. Ved orglet fru Kirkehei.

Herman Wenzel: „Weinachten“. Preldium uten O du Fødtiche.
Juleprolog ved fru Alma Kleveland.

Salm: Deilig er jorden. Sangboken 577.
Form. i d. kr. m. l. Georg Støttet opnar.

Guenod: Ave Maria.
Schumann: Abendlied.
Johan Halvorsen: Valsenøys sang.

* * *

F. Ahl: Kinner, i klokker
Jeg har nå tun en byne. Manskoret.
In dulci jubilo. Orgel ved Bjarne Sløgedal.

* * *

Tale av J. S. Føllerås.

Salm: Gjør døren høy. Sangboken 511, l. 3.

N. Lamm: Salmstikker.
J. Sandstrøm: Min lille vnl. Manskoret.

* * *

Schuffner: Fantasi over ja vi elsker. Orgel ved Bjarne Sløgedal.
Melchior Vulpes: Snart mia utsklekke.
Fuglet er landet. Manskoret.

Form. i misjonssagen Syvert Masett-avsnittet

Salm: Her kommer dine arme små. Sangb. 513, v. 1-8.

Postidium: I denne søle juletid. Ved orglet fru Kirkehei.

KOLLEKT

Høgdepunkt i kyrkja si musikalske historie er nok konsertar med lokale kor i 1940-åra, og ikkje minst konsertane til Domkirkens Motettkor under leiing av domorganist Bjarne Sløgedal.

Kyrkjegarden

Ein veit ikkje mykje om gravplass i gamal tid. Mellom Finsland og Stomnås, ein stad som heiter Stien, er ein plass dei kallar «den gamle kjøregarden». Der ligg det mange steinrøyser som kan vera gamle graver. Røysene er lagngstrakte og knapt ein meter høge. Somme gissar på at gravene skriv seg frå Svartedauden si tid. Desse steinrøysene er ikkje granska av kunnige folk, men det er grave i ei av røysene, og der blei det funne kol. Fortidsminnegranskarar som har sett plassen har lite tru på at det er ein gravplass.

I nyare tid har gravplassen vore ved kyrkja, kanhende uhegna fram til 1700-åra.

I 1711 er det nemnt at det er oppsatt ny kirkegård, truleg er det mur kring kyrkjegarden. I 1813 herja ein fælsleg dysenteri-epidemi med 24 dødsfall i august og fleire i september. Det kom då opp plan om å lage gravplass om lag 150 m. sør for kyrkja. Men då sotta stogga, blei det med tanken, og gravplassen ved kyrkja var i bruk i lange tider. Men i 1897 blei det klagt på kor lite tenleg gravplassen var. Grunnen var blaut, så kistene blei ståande i vatn vår og haust, og dessutan blei plassen for liten.

Kommunestyret gjorde då vedtak om å laga ny gravplass på den staden dei hadde sett på i 1813. Dette tykte somme var eit for stort brot på tradisjonar, og protesterte gjennom avisartiklar. Det blei ein bitter strid med personlege utfall. Kommunestyret var nokså samla, og dei fekk landbruksingeniør Bretteville til å hjelpe seg. Han nivellerte, målte opp og laga kart, og kom til at den lågaste delen av kyrkjegarden var ubrukeleg til gravplass. Kommunestyret stod no sterkt, og heldt fast på sitt, men opposisjonen gav seg ikkje. Dei samla underskrifter for sitt syn og anka saka til departementet. Ola Grindland var ordførar, og ein meister til å forme sitt syn skriftleg. Aldri nokon gong arbeidde han som no for å få fleirtalets syn fram. Det er fortalt at han bruka ei heil veke på utforminga, men så blei det og eit skriv som ikkje gav tvil om kva som var rett. Departementet stadfeste fleirtalsvedtaket, og gravplassen ved kyrkja blei kondemnert i 1902. Det hasta då med opparbeiding av ny gravplass.

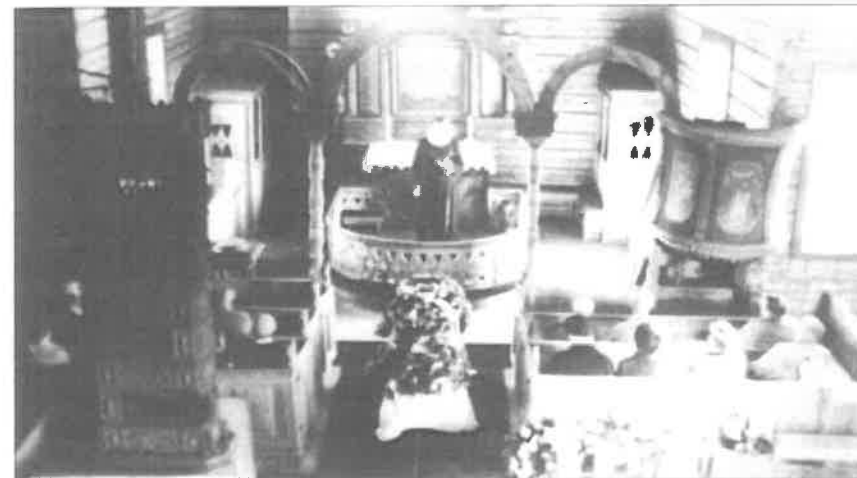
Kommunen kjøpte 1595 m² grunn for kr 225,- av Ola J. Follerås i Nere-garden.

Bygda hadde mange flinke gråsteinsmurarar, og Salve J. Finsland, Anders og Tomas Utsoen med Ole Stedal som hjelpesmann gjekk straks igang med steinkiling i bakkane, og Ola M. Apesland med steinkøyring. Sjølv om det var dyrka jord, og etter måten slett, blei det ein høg mur på vestsida, og ikkje så lite planering. Arbeidet var ferdig hausten 1903, og då blei gravplassen vigsla og tatt i bruk.

I 1938 var han langt på lei fullsett. Soknerådet fann då at noko måtte gjerast for å få plass til nye graver. Det var tre alternativ: utviding av den «nye» gravplassen, ta i bruk att gravplassen ved kyrkja, eller sette nye kister oppå dei gamle. Det fyrste blei dyrt, og det siste støyte mot pietetskjenla.

Oppmålingar ved landbruksingeniør Knut Vik synte at ein ved å fylle opp det lågaste partiet med 240 m³ sand kunne ein få heva grunnen slik at høgste vannstand kom meir enn ein meter under gravene. Helserådet rådde til, kommunestyret vedtok, og departementet godkjende at ein på ny tok gravplassen i bruk. Sand til oppfylling kom frå Nordgaren på Finsland, der store sandmøler har lege heilt sidan istida. Det heile kom på bare kr. 1000,-

Kyrkjegardane var ikkje alltid så velstelte. I 1955 fekk Soknerådet kyrkjegards-konsulent Karen Reistad hit for å gje gode råd. Ho rådde til at betonggrammene rundt gravene blei tatt bort, og at graver som ikkje blei stelte

Frå gravferd i kyrkja. Biletet er utlånt av Bibbi Dale.

skulle slettast. Så skulle kyrkjegarden planerast og såast til med plenfrø, slik at det kunne brukast plenklyppar. Våren etter blei det lyst til dugnad. Bondekvinnelaget sine medlemmer møtte svært godt fram, og mange hadde fått med seg mennene. Etter slik dugnad i to-tre år gav gravplassen eit heilt anna inntrykk, og den årlege dugnaden på kyrkjegarden har halde seg heilt fram til nå. Kommunestyret kosta vannledning til vanning på kyrkjegarden i 1957, og har sidan løyvt pengar til vedlikehald.

Magnhild og Ommund Haugland hadde i over 25 år tilsyn med kyrkjegarden, og det er fredeleg og godt å gå mellom dei velstelte gravene. Det har vel i alle tider vore jamn velstand i Finsland, ikkje så mykje kaksar og fattigfolk som sume andre stader. Gravminna er nokså einsarta, og ikkje mange skil seg ut.

Eitt er ei malmhelle som lå like ved nordveggen, og er eit minne over John O. Nasset og kona. Kona døydde fyrst, og John kosta då denne malmlata med fylgjand tekst:

Den beste ven som Gud mig gav den hviler udi denne grav . Hendes navn er Asbor Olsdatter Nasset, fød 1745 den 2. desember, død 1805 den 2. oktober. Hvil i fred min kiere koinde, Gud la os samles glad igen hvor aldrig nogen taare rinde, men evig glade ven hos ven. J. O. S.

Litt lenger frå kyrkjeveggen lå det ein gravplass inne i ei stor jerngrind. På ei plate står det desse orda:

Her hviler støvet af Fredrik Olsen Mandflaee født på Miaaland i Aaseral Den 3

Her vart kista frakta med hest og slede. Biletet utlånt av Bibbi Dale.

marts 1793. Døde på Mandflåe Den 25 marts 1857 i sit 65 aar. Han efterlade sig kone og 5 børn der begræde Hans Bortgang og Vilsigne Hans Minde.

Det heitte også at ein smågut frå Mannflå som blei stanga i hel av ein stut var gravlagd inne i grinda, «så skulle han i alle fall få ligge trygt på kyrkjegarden.» Då denne smijernsgrinda, som var godt over ein meter høg, tok til å forfarast, blei det i samråd med slekta gjort vedtak om å ta henne bort. Den gamle malmhella som lå over John Olsen Nesset og kona hans er flytta opp til denne staden, og det er planta og stelt til ein liten minnelund.

Sjølv om fredningstida nå bare er 20 år, minka det på ledige gravplassar, og etter at privatbilen blei allemannseige måtte det ordnast med meir plass til parkering. På nytt møtte soknerådet velvilje i Neregarden, Sigurd Follerås let kyrkja få utvide veien, både frå kyrkja opp til fylkesveien, og langs fylkesveien ut til den ytre kyrkjegarden. Dette blei også for lite, og i mai 1983 sende soknerådet brev til kommunen om manglande parkeringsareal. «Kjørkehaugen», eit område nordvest for kyrkja på 2,8 da. blei kjøpt av Svein Harald Follerås for kr. 20000,-

Ein del av dette arealet blei reinska for stein og planert med tanke på framtidig gravplass. Dette stykket ligg «utanfor muren», og er førebels ikkje tatt i bruk. Utanfor muren gravla dei i gamle dager brotsmenn og folk som hadde tatt sitt eige liv. Men riksantikvaren har freda steingjerdet rundt den gamle gravplassen, så det må nok stå.

Resten blei opparbeidd til parkeringsplass. Arealet blei opparbeidd i 1988, og veien og parkeringsplassen blei asfaltert i 1989, men fyrst i 1991 blei det ordna med oppgjer og tinglysing. Det var visst for mange som hadde hatt noko med saka å gjere.

Lekfolk som har gjort teneste i kyrkja Klokkarane

Kjært barn har mange namn, heiter det.

Kyrkjesongar eller dekne blei og bruka. Etter gamle føresegner var dette ei stilling for *studios teologie*. Det var ikkje uvanleg at studentar av ein eller annan grunn gav opp studiene og mange av dei blei huslærarar for embetsmenns born. Mannflåboka fortel at Anders Bjørnson Homme - student - var huslærar hos Schive og ei tid dekne i Bjelland og Finsland. Han preika stundom i kyrkja. Men studentar var sjeldan vare i bygdene. Då laut presten prøve å finne «andre bekvemme mænd» til ombodet. Eit av vilkåra var at han kunne skrive. Frå 1600-talet skulle det først bok over døypte, vigde og døde. Men noko meir enn vanleg kunnskap trongs og.

Klokkaren var pliktig til å undervise dei unge i kristendom, og måtte føre samtale (katekisere) med dei når det var visitas. Desse karane måtte representera noko av det beste mellom folket i bygda. Å vera klokkar var i eldre tider ikkje lite ærefullt, i alle fall på bygdene. Det at dei var utnemnde av biskopen, og hadde ansvar og myndighet til å syte for ro og orden, skapte vryrdnad. Ombodet fylgde ofte slekta, Follidalsslekta hadde ombodet i 98 år utan avbrot. Den fyrste klokkaren ein har funne namnet på er Anders Dagfinnsen, omtala i Harbak i 1689, truleg son til presten Dagfinn Phillipsen

2. Tyge Anensen Foldal frå 1827.
3. Anen Tygesen Foldal frå 1765 til 1800.
4. Anders Olsen Homme var klokka både i Bjelland og Finsland ei tid.
5. Tyge Olsen Espeland (fødd Foldal) slutta i 1826.
6. Lars Sørensen Mannflå hadde stillinga i 1830.
7. Ole Tygesen Espeland til 1850.

Etter den tid blei stillinga knytta til ein lærarpost, og det blei oftare skifte.

8. Nils Larsen Mæsel, død i 1859.
9. Gunder Andersen Vatneli, død 1863.
10. Nils Nordgård.
11. Beint Knutsen Mjåland, død 1880.
12. Ola Mjåland, 1882.
13. John S. Seland.
14. Aanen Landsverk.
15. Salve Sundbø, til 1898. Det er han som har laga tavlene til salmenummer.
16. T. Høversland, 1898 - 1900
17. Herlaug Øksendal 1900 - 1919
18. Salve Helland til 30/10 1921
19. Reinert Sløgedal 30/10 1921 - 30/10 1971

20. Torgeir Utsogn til 1985, kombinert med kyrkjetenarstillinga.
 21. Liv og Torstein Follerås til 1991
 22. Åshild Roland til 2002
 23. Anne Margit Harbak har stillinga nå.
- Så nå har kvinnene overtatt ennå ein mannsbastion.

Organistar

Då kyrkja i 1930-åra ved privat innsamling fekk eit harmoniumorgel, var det nokre ungdomar som under eit musikkurs i 1928 hadde lært såpass at dei våga seg til å spele til salmesongen. Godtgjersla var lite meir enn ein varm takk for velvilje.

Fyrst i 1942 løyvde kommunestyret pengar til løn. Då blei fru Erna Kirkehei tilsett. Ho hadde stillinga fram til 1967, i dei siste åra var ikkje helsa så bra, så ho måtte ofte ha vikar, mest på grunn av at orgelet var svært tungt å trø, og det var fleire gonger oppe både i Soknerådet og kommunestyret forslag om å få ei elektrisk vifte til å skaffe luft i orgelet, utan at det blei noko av. I eit intervju i «Songdølen» fortalde ho mellom anna at løna då blei tilsett var kr. 10,- pr teneste. I 1959 var løna kr. 800,- pr år for 22-24 gud-

stenester pluss 20-25 andre tenester (bryllup og begravelser) Dersom ho måtte ha skyss blei det lite att. På kyrkjevegen på mest ei halv mil kunne føret vera så som så, og ho fortel: *En søndag i 1946 var det kraftig snøfall og storm, og jeg skulle til kirke. Jeg vasset i snø til livet ned til bilveien, forsøkte å sykle litt, men satte sykkelene i Skinsneskrysset. Spaserte og vasset videre til Myrtvang, der jeg fikk låne ski av Tomas Buås. Da jeg nådde Breivoll kom endelig Hans Åsland med brøytebilen, og jeg fikk sitte på med ham opp til kirka - og rakk fram i tide.*

I 1967 blei Ragnhild Hærås tilsett. Ho hadde då vore vikar i tre år, og ho heldt ut i tenesta til 1998. Etter kvart blei det mest som ho høyrde til det faste in-

Vår noverande organist Jan Erik Tallaksen på orgelkrakken.

ventaret, og det var så trygt og godt å ha henne på orgeltrekket. Ingen vil vel heller gløyme songen hennar i gravferder, når ho med si klare røyst formidla bodskapen om framtid og von.

Etter 1998 tenestgjorde Ragnhild Seglem ei tid, før Jan Erik Tallaksen frå Søgne tok over.

Kyrkjetenarar

I eldre tid var det truleg prestens medhjelparar som hadde ansvar for ringing, tenning av alterlysa, skaffe til veges nattverdselementa og dåpsvatn.

I 1874 finn ein tilsetting av Gutorm Olsen Esperås. I 1880 fekk kyrkja omn, og kyrkjetenaren måtte derfor bu i nærleiken av kyrkja. I den tida fekk Ola Olsen Ålkjerås stillinga og hadde den til 1893. Då gjekk ho over til den 22 år gamle sonen Ola (Årebakken kalla, etter namnet på garden hans) Han hadde tenesta i over 50 år, han døydd i 1950. Ei lang og tru teneste for minimal løn.

I 1945 overtok Torgeir Utsogn tenesta, og i mitt minne er han og ein del av interiøret i mi barndoms kyrkje, der han sat bak altertavla på ein benk så smal at det var lite om å gjera at han måtte stå. Vinterstid la han i omnen medan kyrkjelyden song salma før preika, han kom med dåpsvatn, og han gjekk for å ringe med klokken etter gudstenesta. Under siste salma høyrde vi stega hans i trappene opp i tårnet, og når presten hadde lyst velsigninga, lydde tre gonger tre klokkeslag.

Då Reinert Sløgedal gjekk av som klokkar i 1971, blei stillinga som klokkar og kyrkjetenar slått saman, og Torgeir rykte då eit langt steg oppover på rangstigen og tok plass i klokkarstolen. Derfrå utførte han tenesta i begge verv fram til 1985.

Den gamle nemninga kyrkjesongar passa også godt på Torgeir, og særleg før den nye salmeboka kom, styrde han sangen med høg og myndig røyst. For arbeidet sitt i kyrkja,

Torgeir Utsogn får kongens fortenestemedalje av Bergtor Dybesland, som har vore ordførar og kyrkjeverge.

og for anna gjævt frivillig arbeid fekk han på avskjedsfesten 30 juni Kongens Fortenestemedalje som takk for innsatsen.

Truskap er ordet som renn meg i tanke når ein ser at bare to menn har hatt vervet som kyrkjetenarar på 92 år. Æra var lita, løna mindre, men tenesta stor.

Gravarar

Langt tilbake i tida var det skyldfolket til den avlidne som måtte kasta opp grava og fylle ho igjen. Etter kvart blei det ordna med fast gravar. Det var ein stor fordel, fyrst og fremst fordi det var lettare å få system over gravene.

Det fyrste namnet som er funne i samband med offentleg gravar er Beint Sommundsen Finsland, som var fødd i 1789. I 1873 sa han frå til heradstyret at han laut ha avløyning. Ikkje så rart kanhende, 84 år er ein høg pensjonsalder.

Jon Olsen Finsland tok då på seg gravinga for 1 ort 5 sk. pr. grav. Då skulle han frakta bort den steinen som blei gravd opp. Seinare tok sonen Ola Johnsen over. Han heldt på med å grave og ringe med kyrkjeklokka til 1911. Så tok Guttorm Stomnås over. Også hans arbeidsdag blei lang, heile 30 år.

I 1985/86 var det tre kvinnelige formenn i sokneråda i Søgne, Greipstad og Finsland. I Finsland var det Målfrid Fjeldsgård, i Søgne Bertha Ormestad og i Greipstad Målfrid Lindeland.

Torgeir Utsogn overtok då gravinga i 1941. Då han slutta, tok Peder A. Hærås over ei tid.

Sidan hadde bror hans, Olav A. Hærås tenesta fram til 1971, så Svein Harald Follerås fram til 1985, og Tom Otto Utsogn til 1999. Torleiv Roland hadde så tenesta eit par år. Nå er det Vidar Pedersen som tenestgjer.

Kyrkjetilsyn - sokneråd

Formannskapslova frå 1836 førde med seg mange forandringar i styringsverket. Ein merkar det også i kyrkja. Prestens påverknad i verdslige saker blir mindre. Kyrkjelyden derimot får større fridom, men og større ansvar for kyrkja.

I 1897 vedtok Stortinget ei lov som sa at det i kvar sokn skulle vera eit kyrkjetilsyn på 3 medlem-

mer. Soknepresten var sjølvskreven, formannskapet skulle ha 1 medlem og heradstyret skulle velja den tredje for 3 år. Denne nemnda skulle ha tilsynet med kyrkje og kyrkjegard, tilsette kyrkjetenar og gravar, kome med forslag om budsjett og anna. Dette var elles oppgåver som kommunestyret hadde tatt seg av alt frå 1840-åra.

Men det var innan kyrkja sterkt ønske om meir sjølvstyre i hennar indre arbeid.

I 1920 kom så lova om sokneråd. Dette avløyste tilsynet og gav kyrkjelyden gjennom valg av rådslemer meir fridom til eit meir nyansert arbeid, serleg mellom ungdomen. Elles fekk rådet rett til å koma med tilråding i valg av sokneprest og biskop. Talet på medlemmer er ulikt på ulike stader, i Finsland 6 + presten.

Glimt frå soknerådsprotokollen

1958 - 7 / 12 - SAK 12

Soknerådet vedtok å oppmoda heradstyret om straks å setja av pengar til nytt orgel (pipeorgel) i kyrkja.

Sak 14, Spørsmål om å forandra namnet på Agder Bispedøme til Agder og Telemark Bispedøme.

Vedtak: Soknerådet har ikkje noko å merka til namnebyttet.

1960, 23 mai - sak 6

Frå ordføraren var kome brev om at Grindlandsætta ynskjer å utvida urneplassen og få fastsett leiga for 40 år framover frå 1960. Tidlegare var gjort avtale om 40 år frå 1955. Soknerådet tilrår at urneplassen blir utvida til 13,5 m², og tillegg på leiga kr. 125,- + kr. 25,- for oppfylling.

Sak 8. Soknerådet vedtok å kjøpa ein grasklyppar med motor.

1960 - 22 august.

Sak 11 Spørsmålet om kristendomsfaget og undervisning i dans i folkeskulen. Soknerådet gjev samrøystes si fulle tilslutning til fråsegna frå Vest-Agder Fylkesting i dette spørsmålet, og bed om at Læreplanen fo folkeskulen må endrast i samsvar med dei retningslinene som her er dregne opp.

1961 - 2. September

Sak 1. Skriv frå Agder Stiftsdireksjon om kommuneinndelinga og brigde a grenser for soknekallet. Soknerådet finn det naturleg at soknekallet fylgjer dei nye kommunegrensene.

1961 - 17/12

Sak 3 Kyrkjevergen, Georg Stomnås, hadde sagt frå at han ikkje kunne ha

denne oppgåva lenger. Sigurd Espeland vart samrøystes vald til kyrkjeverge.

1962 - 17 januar

Sak nr. 2. Det er i år 150 år sidan kyrkja vart vigsla. I den samanheng vil ein prøve å få til ei jubileumsgudsteneste. Ein vedtok å venda seg til Biskopen med spørsmål om han har ein søndag å avsjå til dette i sommertida.

1962 - 25 mars

Sak nr. 8. Biskopen har lova å koma til Finsland den 13 mai. Det vert fyrst gudsteneste i kyrkja, ein vil då prøve å få med Peder Tønnessen til å syngja. Om ettermiddagen vert det møte på Brandsvoll med foredrag av Biskopen over emnet: Misjonen i dag.

Sak nr. 9. Søknad frå Olaf A. Hærås om at betaling for gravinga går opp til kr. 100,- pr grav frå 1/1 1962. Søknaden vart samrøystes imøtekomen.

I samband med jubileet kom det telegram frå tidlegare sokneprest Knud Tjomsland og kona:

FINSLAND SOKNERÅD,
ORDFØRER SYVERT MÆSEL.

HJARTANS HELSING TIL
DET KJÆRE GODE KYRKJE-
HUSET.
MINNEHALL. HEILAGDOM .
HIMMELPORT.
GUD SIGNE KYRKJELYDEN
OG ALLE DEI LIVSFUNKSJON-
NANE VÅR KYRKJE STÅR
FOR I FOLKELIVET.

MARIE OG KNUD TJOMSLAND.

Syvert Mæsel og Gunnar S. Follerås var viktige personer i soknerådsarbeidet i mange år.

Faksimile av "Kyrkjelyden". Blad for Finsland, Bjelland og Grindheim. Dette er fra det siste nummeret som vart utgjeven i august 1970. Det første nummeret av bladet kom ut i mai 1949. Bladet vart fritt sendt til alle heimar i prestegjeldet og frivillig kontingent var kr.2,- for året. Utlånt av Erna Kirkehei.

Bjelland prestegjeld går i oppløysing

Ved kongeleg resolusjon av 24/10 1969 blei Bjelland prestegjeld sundbytt. Bjelland sokn blei lagt til Marnardal saman med Øyslebø og Laudal, Grindheim til Audnedal saman med Konsmo og Åseral, og Finsland til Søgne prestegjeld, som frå før bestod av Greipstad og Søgne sogn. Det var ønske om at Greipstad og Finsland skulle vera eige soknekall med namnet Songdalen, men det stranda på at det ikkje var eigen prestegard. Om det kan bli deling får framtida vise.

Det er lagt til rette for det ved at det blir ført eigne kyrkjebøker for dei to soknene frå 1/7 1970, og det er seinare oppretta kyrkjeleg fellelsråd for Søgne kommune, og for Finsland og Greipstad sogn i Songdalen kommune.

Så er Finsland framleis anneks, slik som det alltid har vore.

Biskop Sørensen

Som nemnt i samband med kyrkjevigslinga, var biskop Christian Sørensen ætta frå Finsland.

Isogeboka «Ætt og Gard» er slekta nedteikna under Kveddan, gardsnr. 26 i Finsland.

Det går fram at besteforeldra til biskopen, Kristen Sørensen, f. 1687, og Steivor Sørensdatter f. 1699 kom frå Øvland til Kveddan i 1728. Då var far til

biskopen, Søren Christensen, 2 år. Han blei seinare smedmeister i Kristiansand, og gifta seg med Anne Christense Abrahamsdatter Just. Dei fekk i tillegg til biskopen m. a. også sonen professor dr. med. Nils Berner Sørenssen, som m. a. fekk sonen statsråd Aimar August Sørenssen.

Smeden Søren Christensen hadde 7 systre, men *lagnaden deira er ikkje kjend*, heiter det i sogeboka. Biskopen hadde m. a. sønene statsråd Søren Anton

Wilhelm Sørenssen, generalmajor Fredrik Moltke Sørenssen og sorenskriver Nicolai Emanuel Tygeson Sørenssen.

Som ein ser, går namna Søren og Kristen i arv frå far til son til Søren Christensen flytta til Kristiansand.

Etterkomarane hans har tatt slektsnamnet Sørenssen, men Søren-namnet har halde seg i slekta i Finsland heilt fram til våre dagar, der m. a. Søren Tyge Espeland var berar av namnet.

I ei ættesoge skriven av ein av etterkomarane til biskopen, Fredrik L'Orange Sørenssen finn vi mellom anna desse opplysningane:

Biskop Christian Sørenssen var født 25/9 1765, og ble cand. theol. i 1786, 21 år gammel. Fra 1791 til -97 var han «aftensangprest» og rektor ved Strømsø skole i Drammen, fra 1797 til 1804 sogneprest i Risør, fra 1804 stiftsprost og sogneprest i Kristiansand. I 1811 ble han utnevnt til biskop i Agder, og det var han til 1823, da han ble biskop i Akershus Stift, det som nå er Oslo bispedømme, og fra 1825 var han også overhoffpredikant.

Som biskop vil Christian Sørenssen være bemerket bl. a. for sin store interesse for skolevesenet og for sine mange visitasreiser. I 1812 visiterte han hele Kristiansand stift og innviet da den nye Finsland kirke, som var bygd i 1803.

Også Akershus stift visiterte han meget flittig. Han var medlem av det overordentlige storting i 1814, og stortingsrepresentant i 1815 og -16 I 1815 deltok han i stiftelsen av det norske Bibelselskap der han var formann i sentralkomiteen til han døde. Han var kommandør av Nordstjernen og ridder av Dannebrogordenen.

Han døde i vogna si på ei visitasreise frå Moss til Våler 16/8 1845.

Biletet av
Biskop
Sørensen heng
i sakristiet i
Kristiansand
domkyrkje.

I eit brev om biskop Sørenssens slektsregister frå 25/4 1903 fortel Ola J. Grindland m. a. at ein onkel til bestefar hans, Summund som budde på Kveddan ein gong fekk syskenbarnet sitt, biskop Sørenssen på vitjing. Summund var ein fåmælt mann, medan bispen etter O. J. Grindlands oppfatning måtte være en meget livlig herre- en ren modsætning til sin slægtning.

Ved besøget på Kveddan oppbød bispen al sin kunst for at få samtalen til at gaa med værten, men det var umulig. Summund gjorde sit bedste som vert, fant frem sølvstøb og brændevinsflaske og skjænkede sine gjester. Engang Summund som snarest gik ud af stuen spurgte bispen sin ledsager: «Er han ikke snaksom?»

Ved samme leilighed, tror jeg, viste bispen sig som en raadsnar mand i et lidet knibetag. Det lod til at han havde med sig et eller andet til traktement.

Ved tillavningen skulle der Edik. Dette stof fandtes selvfølgelig ikke på Kveddan. Men bispen ordanerte resolut en til at opsøge en frodig maurtue og gramse saamange som mulig sammen af de små dyr op i lunkent vand som maurene da forvandlede til det stof man manglede.

Biletet er frå eit bryllup i Finsland kyrkje 1898. Bruda er Ingrid Sørensdatter Røyrås (1867-1950) og brudgomen er Ole Jensen Hærås (seinare Røyrås) (1863-1944). Mellom brudeparet og preslen står nærast bruda mor hennar Ingrid Olsdatter Røyrås, født Apesland (1843-1929) og mor til brudgomen Anna Tollasdatter Hærås, født Helland (død ca.1900). Presten er Olaf Kristoffer Mjelva som var sokneprest i prestegjeldet i årene 1896-1901. Biletet er utlånt av Olav Hagen.

Det er truleg frå same turen det blir fortald i Finslandsboka Ætt og gard:

Då biskop Sørenssen i 1812 vitja Kveddan og Finsland og kom ridande forbi Hønefyrkartan, stanna han sin gangar og ropte til fylgjesveinen, Søren Fleskås: «Se disse herligheder».

På den tida var Hønefyrkartan hundrevis av mål med furukraggar som sleit for å overleva, pors og lyng med «fæn» innimellom, ubrukeleg til beite eller noko anna, og verdlaust å sjå til. I mellomkrigstida blei området lagt ut til bureisingsbruk, og det meste er nå dyrka jord.

Bispen måtte vera ein allsidig begavelse.

Frå ein vigsel i kyrkja. Biletet er utlånt av Bibbi Dale.

3 dåpsbarn i kyrkja august 1957. Biletet er utlånt av Bibbi Dale.

Omkring Finsland kyrkje

Stadnamn ved kyrkja

Den vesle haugen nord for kyrkja har heitt «Kjørkehaugen» så lenge nokon veit, og lengst sør i Finslandsgarden låg «Kjørketjøn» som siste rest av vatnet som gøymde Finslandsgarden etter istida. Folk som lever i bygda nå minnest at dei fiska store treskoskjebber der. No er «Kjørketjøn» tappa ut og tilgrodd og mest uråd å sjå.

Jordet aust for kyrkja og opp mot fylkesvegen heiter Spanskslåta (Spannslåta). Kristen Lauvsland, som skriv 1.bindet av Finslandsboka og kjende til mykje om gamle skikkar og namn, hadde denne forklaringa på namnet Spanskslåta:

«Spanskslåta fortalde at kyrkjefolka gjekk og «Spanska» seg, d.v.s. «kauta seg» eller gjorde seg til. Det var særleg ungdom og karfolk som ville «vise seg fram» når dei var til kyrkja. I gamal tid var preikesundagen den store

Gamalt oversiktsbilete før ny veg og parkeringsplass kom. Biletet er utlånt av Bibbi Dale.

samlingsstunda. For mange var nok den beste stunda før og etter preika i kyrkja.»

Litt opp i skogen ved Espelandsvegen ligg Kortspelarplassen. Soga fortel at på preikesundagane var det nokre av karfolka som sat der og spela kort og samstundes hadde augekontakt med det som skjedde ved kyrkja.

Nordmannsvegen som fører til Finsland kyrkje kryssar Treskobekken i skogen nokre hundre meter sør for kyrkja. Truleg forklarar dette namnet at her brukte kyrkjefolket å skifte frå tresko til finare sko når dei skulle til kyrkje.

Lensmannssteinen

Lensmannen hadde sin faste plass på ein stein utanfor kyrkjegårdsmuren ved porten. Der står nå den nye opplysningstavla. Etter at gudstenesta var slutt, steig lensmannen opp på steinen og kom med sine lysingar. Han kunne ha mange ting å lysa ut: Innkalling til valmøte og ting, brev frå futen om skatteinnbetaling, om pliktarbeid på vegane, auksjonar og bortsetting av foreldrelause born og sjuke fattiglemer.

Heilt fram til vi i 1870 åra fekk skulehus, var kyrkja det einaste offentlege lokale i bygda. Val på kommunestyre og valmenn for å velje stortingsmenn blei haldne i kyrkja.

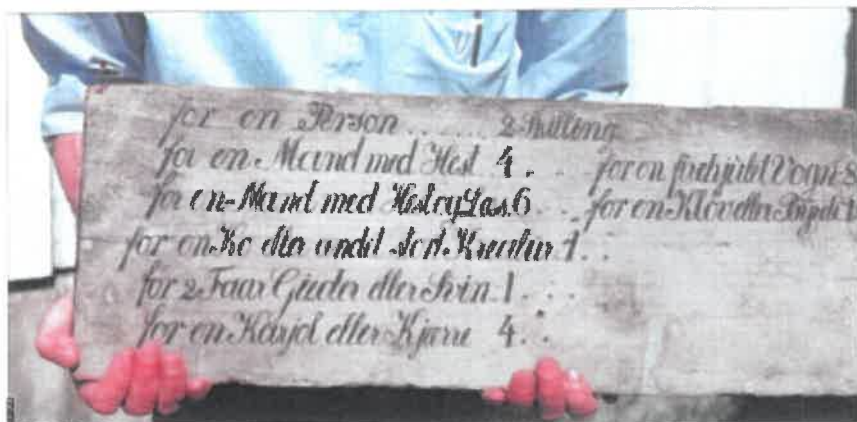

Kan dette vera den opprinnelege "lensmannssteinen"?

Prestevegen frå Bjelland

I gamle dagar kom presten med hest frå prestegarden i Bjelland. Han blei ferja over Mandalselva ved ferjestaden på Mandflå. Så reiste han opp dei bratte Mandflåkleivane og ved Gardstø tok Prestevegen opp dei bratte bakane til like nord for Øygarden og over heia til Finsland. Prestevegen kom ned den bratte heia ved Ytregarden på Finsland, og så like til kyrkje. Prestevegen var tung å reise og vegstandarden var ikkje god, det var berre så vidt dei kunne riste seg fram med hest og karjol.

Kring århundreskiftet ca. 1900 blei det bygd ny og betre veg frå Bjelland

Dei gamle fergetakstene over elva ved Mannflå.

til Finsland over Kolandsheia. Det seiast at Bjellandspresten var ivrig forkjempar for å få bygd den nye vegen.

I Neregarden

Kring husa i Neregarden var det folksamt på preikesundagane. Mange av dei som skulle til kyrkje kom tidleg og samlast kring husa i Neregarden. Syklane blei sett tett i tett kring heile huset og nokre blei trilla inn i kjellar og skjol. I Finslandssoga kan ein lesa at presthesten laut Neregardsbøndene ta seg av når presten var i kyrkja. Dei laut syte for at hesten fekk både stallrom, høy og vatn. For alt dette fekk dei 5 kroner til året. Både Ola Lie og Olav J. Follerås hadde dette arbeidet.

Fram til sakristiet blei bygd i 1913 brukte presten den eine stova i Neregarden til å skifte til presteklede.

Lesarbondan

Konfirmantførebuinga var tidlegare nokre timar ein dag i veka om sumaren. På varme sumardagar gjekk konfirmantane ofte opp til Neregarden for å drikke vatn frå vatnkranen på tunet. Som ungdomar flest var det artig og sprute vatn på seg sjølv og på andre. Konfirmantane blei kalla «lesarbondan» og uttrykket «Det året eg gjekk å las» blir mykje brukt.

Kag-Asborg

Kag-Asborg var ei kjend dame som dreiv handel ved fleire kyrkjer her omkring.

Kag-Asborg var fødd på Fløystøl i 1840, gift i 1861 med Salve Beintson

Konfirmantar 1913/14 : Bak frå venstre: Ole Øvland, Andreas Finsland, Anders Djupesland, Georg Slotte, Presten Asserson, Anen Buås, Syvert Mæsel, Olav Hagen, Ola N. Røysland. Foran frå venstre: Gunhild Grindland g. Hageland, Emma Laurusland, Bertine Spikkeland g. Handeland, Olevine Espeland g. Tjomsås, Gunvor Omstland, Ingeborg Mannflå g. Fløystøl, Torborg Vaineli g. Tversland, Steivor Follerås, Sørine Djupesland. Biletet er utlånt av Bibbi Dale.

Finsland. Dei kom seinare til Mandal. Det var ho som måtte livnære familien.

Kag-Asborg dreiv handel i Neregardstunet kvar preikesundag i mange år. Der selde ho brød, kaker, brus, drops og tobakk. Futen ville nekte henne denne verksemda, men det nytta ikkje. Ho hadde folket på si side. Stundom laut ho ha hjelp til å selja. Tomas Beintson var ofte med henne.

Heller ikkje heradsstyret hadde alltid godhug for Kag-Asborg sin handel. Saka var oppe i 1899. Heradsstyret seier då: «Handel paa kirkesøndager er temmelig upaakravd og lite ønskelig. Det ønskes at faa den fullstendig sløfset om det er lovmedholdig adgang til det». Men Asborg heldt fram til tida kring 1914, til glede for born og ungdom.

Ikkje alle hadde så raust med pengar i den tida. Somme hadde funne ut at dei helst burde handla med Tomas, for han hadde meir i dropspakkane enn Asborg. Mange hadde og funne ut at dei fekk mest like mykje drops for fem øre som for ti øre. Ein gut kom då til Asborg og sa at han skulle ha drops for ti øre, men i to pakkar. Men Asborg skjøna meininga og sa: «Du kan få det i ein».

I bakken ovanfor Neregardshusa small det i den eine brusflaska etter den andre på preikesundagane. Det var dei vaksne gutane som sat der og span-derte på jentene. Men småtassane stod nede i tunet og kasta misunnelege augnekast dit opp. Det var nok helst brusen dei snikte etter.

Utsmykningen i Finsland kirke

Finsland kirke er kjent for sitt vakre interiør. Folk kommer langveisfra for å beundre de ubehandlede, laftede tømmerveggene. Utsmykningen nevnes ikke like ofte. Altertavlen og prekestolen er ikke malt av kjente kunstnere som studerte ved de store akademiene. Men ser vi nærmere etter, finner vi rikelig med impulser utenfra. Både maleriene og den øvrige utsmykningen bærer tydelig preg av å stå i en tradisjon som strekker seg tilbake til den tidligste kristne kirke. Nattverdbildet i altertavlen har ikke fått sin utforming bare ut fra hvordan kunstneren i en norsk bygd så for seg hendelsen. Her finner vi et billedspråk som har utviklet seg gjennom århundrer. Vi opplever en uttrykksform som har blitt til i tider da det har vært viktig at bildene skulle tale det kristne budskap til mennesker som selv ikke var i stand til å lese en bibel.

Denne artikkelen er en invitasjon til å slå følge med meg gjennom Finsland kirke og stoppe opp ved detaljene i utsmykningen. Nettopp i denne kirken blir det nærliggende å sammenligne vår vandring fra inngangsdøren og frem til alteret med en pilegrimsferd. På veien besøker vi den lille byen Ravenna i Italia, der en rekke kirker og kapeller er fylt med de mest praktfulle glassmosaikker fra 500-tallet. Vi studerer de rikt dekorerte håndskrevne evangelieskrifter fra middelalderens England og Flandern. Vi oppsøker mektige franske katedraler - og våre egne nasjonalhelligdommer, stavkirkene og Nidarosdomen. Underveis oppdager vi hvor sterkt utsmykningen i Finsland kirke er påvirket av det ypperste i den kristne kirkes kunst gjennom tidene.

Prekestolen

Det første vi stanser ved, er prekestolen, fremme på høyre side. På den ser vi tre malte felter. I hvert av dem er det en person som sitter og skriver. Hver av disse har en liten figur ved sin side, til dels temmelig utvisket av tidens tann (1, 2).

Vi finner raskt svar på hvem bildene forestiller. Navnene på hver enkelt er malt tydelig over hodet på dem: Matteus, Markus og Lukas. Men om ikke navnet hadde stått der, ville vi likevel kunnet se at dette måtte være evangelistene. Vi kan lese det ut fra at de er malt nettopp på prekestolen. Der står de for å minne om at det som skal forkynnes her, først og fremst er evange-

1. Prekestolen, Finsland kirke.

2. Evangelisten Lukas, prekestolen i Finsland kirke.

liet, det glade budskap. Oftest er alle fire med, som symbol på at det er det hele og uavkortede evangelium som skal forkynnes. (Dette får meg til å undres om Johannes også har hatt sin plass her tidligere, men er blitt skåret vekk en gang prekestolen er blitt flyttet.)

Et enda sikrere tegn på at dette er evangelistene, er det vi kaller attributtene deres, de små figurene som er avbildet sammen med dem. Dette er de fire livsvesener som er omtalt i Åpenbaringen. Der står det om dem at de «aldri holder opp med å prise Herren», noe som gjør dem velegnet til å symbolisere evangelistene. Matteus avbildes sammen med et menneske, Markus med en løve og Lukas med en okse, alle med vinger. (Johannes har en ørn.) Det er flere forskjellige forklaringer på hvorfor hver av dem har fått nettopp sitt attributt. Blant disse finner vi: Mennesket tilhører Matteus, fordi han begynner sin redegjørelse med Jesu menneskelige stamtavle. Markus har følge med løven, kongen blant dyrene, fordi hans evangelium understreker Jesus som kongen. Lukas starter sitt evangelium med at døperen Johannes' far, presten Sakarias, bærer sitt offer frem i tempelet, derfor offerdyret okse. Johannes har ørnen, som symboliserer åndens flukt mot det høye.

Denne symbolikken har naturligvis ikke kunstneren i Finsland kirke funnet på selv. Hvis vi besøker en nabo, Kristiansand Domkirke, står de fire evangelistene på begge sider av kordøren (3), med hvert sitt attributt ved si-

3. Evangelisten Lukas, Kristiansand domkirke

4. Kristus med evangelistsymboler, Torpo stavkirke. Foto: Jo Selæg.

5. Kristus med evangelistsymboler, Katedralen i Chartres.

6. Evangelisten Lukas, Lindisfarne Gospels.

7. Evangelisten Lukas. Symbol, Ravenna

den. Vi kan følge dem bakover i tiden. I Torpo stavkirke fra 1200-tallet ser vi symbolene malt i baldakinen over koret (4). Vi kan følge dem nedover i Europa. I katedralen i Chartres i Frankrike fra 1100-tallet ser vi i vest-portalen Kristus omgitt av evangelistsymbolene hogget ut i stein (5). I Lindisfarne-evangeliene, håndskrevet på 800-tallet, har hver av bøkene en forside dekorert med evangelisten og hans attributt (6).

Allerede i mosaikkene i Ravenna tilbake på 500-tallet er disse livsvesenene tatt i bruk som symbol for evangelistene (7).

Korbuen (8)

Vi går videre frem til koret, der de hellige handlinger foregår. Det vanlige er at for å komme fra kirkeskipet til koret går man opp tre trinn. Det symboli-

8. Korbuen, Finsland kirke.

9. Korbuen, Nidaros domkirke.

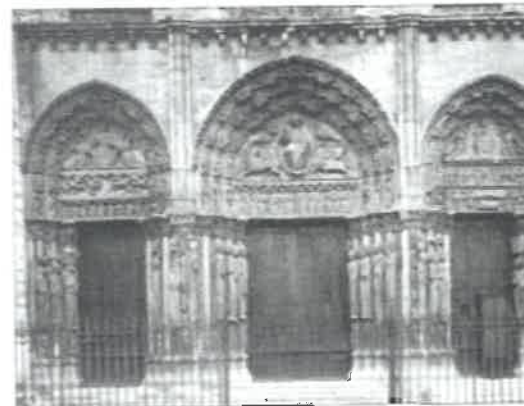
serer at man går inn i Faderens, og Sønnens og den Hellige Ånds navn. I Finsland er det bare ett trinn. Men symbolikken er her like fullt. De to delene av rommet er skilt fra hverandre ved hjelp av korbuen, som er tre i tallet. Her ser vi tydelig slektskapet med Nidarosdomen, med sine tre spisse, gotiske buer (9). Buenes symbolikk går enda videre. Vi finner dem også

igjen utvendig i mange kirker, særlig i middelalderkatedraler. Der roper de ut budskapet om den seirende Kristus, som vi ofte også ser avbildet over midtbuen – som vi så det i katedralen i Chartres. Hva har så de tre buene med seier å gjøre? Jo de er hentet fra enda tidligere tider, fra den romerske keisertiden. Når keiseren hadde seiret i et viktig slag, lot han reise en triumfbue som han red gjennom til folkets hyllest, når han vendte hjem i spissen for sine soldater (10).

Denne symbolikken ble tatt opp i

10. Konstantinbuen, Roma

11. Vestportalen, Katedralen i Chartres.

12. Vestfronten, Katedralen i Orreito

middelalderens kirker (11, 12). Det skulle være en påminnelse om Kristi seier over døden og djevelen. Og denne tradisjonen er det som føres videre i Finsland kirke.

Altartavlen (13)

1. Rammen

Før vi går inn i bildene i altartavlen, la oss stanse litt ved rammen. Den er vel så norsk som noe, riktig 1800-talls nasjonalromantikk, med rosemaling og treskurd. Men også disse elementene har lange europeiske tradisjoner. Den utskårne akantusranken (14) treffer vi på i mange land og i mange epo-

13. T. v.
Altartavlen i
Finsland kirke.

14. T. h.
Akantus.

15. Altertavle,
Oslo domkirke.
Foto: Bo-Aje
Mellin/Familien.

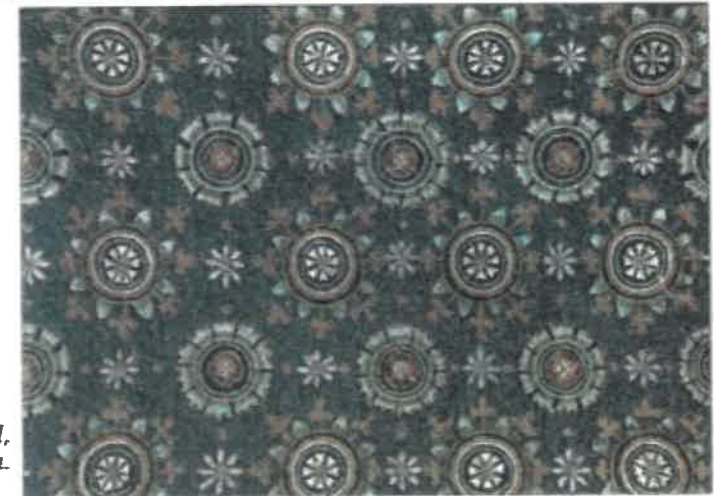

16. Akantus, Ravenna.

ker. Den ble kjent i Norge ved utsmykningen av Oslo Domkirke (15). Den var en viktig komponent i barokken i mellom-Europa på 1600 og 1700-tallet. Vi finner den over 1000 år tidligere i mosaikkene i Ravenna (16). Og vi finner den allerede i tempelarkitekturen i det gamle Hellas, i de korintiske søylekapitélene, som vi også ser kopier av i altertavlen i Finsland.

17. Rosemaling,
Finsland kirke

18. Stjernehimmel,
Ravenna.

Feltene innenfor søylene er fylt med rosemaling (17). Her har vi et eksempel på «frykten for det tomme rom», som vi finner i folkekunst både hos oss og i utlandet. Og vi kan igjen gå tilbake til mosaikkene i Ravenna, der vi finner felter som tydelig er dekorert ut fra de samme impulser (18).

2. Nattverden

Motiv

Så er vi klare til å se nærmere på bildene i altertavlen.

Vi starter med bildet i midten (19). Teologer har gjennom tidene hatt forskjellig oppfatning av hva som bør være motiv for en altertavle. Enkelte steder har man valgt bilder av beretninger som den barmhjertige samaritan eller Jesus og barna. En vanlig oppfatning er likevel at på det sentrale sted i kirken bør man få en påminnelse om det sentrale i det kristne budskap.

19. Nattverden, Finsland kirke.

20. Nattverden, Ål stavkirke. Foto: Eirik Irgens Johnsen.

Etter Luthers oppfatning bør motivet i altertavlen være nattverden, som en påminnelse om det som skjer når vi kneler ved Herrens bord. I Finsland kirke er man altså gode lutheranere på dette punkt.

Denne spesielle typen barokke altertavler (med flere etasjer og meget forseggjorte rammer) ble vanlig hos oss etter reformasjonen. Motivene i billedfeltene var stort sett de samme i de fleste kirker, med enkelte variasjoner.

Vi er aldri i tvil om hvem som er Kristus i malerier av nattverden.

Han sitter midt på langsiden med ansiktet vendt rett mot oss. Bordplasseringen virker for øvrig noe merkelig, eller den ville ha gjort det

21. Nattverden, Leonardi da Vinci.

hvis ikke vi hadde vært så vant til den (20). Hvorfor sitter alle personene så sammenklemt, mens det er nok av plass på vår side av bordet?

Før nattverden var innarbeidet som motiv på altertavler, hadde den en selvfølgelig plass på veggen i spisesalen i mange klostre. Leonardo da Vincis «Nattverden» er et eksempel på dette. Den er malt rett på veggen i et kloster i Milano (22).

Bordene i klosterets spisesal var gjerne plassert langs tre av veggene og man satt på utsiden av bordet, slik at alle så hverandre. Langs langveggene satt munkene, mens abbeden satt midt på den ene kortsiden flankert av de andre fremtredende personene i klosteret. På den andre kortveggen var det så malt et bilde av Jesus og disiplene til bords skjærtorsdag, med Jesus midt på bordet, rett overfor abbeden. På den måten hadde man bordfellesskap

med Jesus og disiplene ved hvert måltid, og man oppfylte Jesu befaling: «Gjør dette så ofte som dere spiser/drikker det til minne om meg». For riktig å understreke dette, var gjerne duken på bordet på bildet identisk med munkenes duker i klosterets spisesal, og de spiste av helt likt servise.

Men det er ikke bare på plasseringen vi kjenner Kristus. Et annet sikkert kjennetegn er glorien, et tegn på at dette er en hellig person. På bildet vårt er han den eneste med glorie. Det vanlige er at også disiplene har glorier, men da skiller ofte Kristi glorie seg ut ved at

22. Glorie med kors, Ål stavkirke.

23. Stjerneformet glorie, Finsland kirke.

24. Stjerneformet glorie, Rygge kirke.

det for eksempel er tegnet et kors inne i den (22). Den glorien som vi finner i denne altertavlen, formet som en stjerne (23), har jeg hatt problemer med å finne forbilder til. Den finnes i en del arbeider som er skåret i tre, blant annet i altertavlen i Rygge kirke (24). Muligens kan kunstneren i Finsland ha funnet den i et av disse.

Et tredje kjennetegn på Kristus er størrelsen. I middelalderen var det ikke vanlig å bruke samme regler for perspektiv i et bilde som de vi regner for riktige i vår tid. For oss er det naturlig å avbilde de personer som er langt borte, små, og de som er nærmere, større. I middelalderen brukte man det såkalte verdiperspektivet: De personene som var viktigst, gjorde man størst, uavhengig av hvor nær de befant seg (25). Det er denne tradisjonen vi finner oss i når vi ser at Kristus i altertavlen i Finsland er større enn de andre personene i bildet.

Flere av personene i bildet er som regel lette å kjenne igjen, på grunn av innarbeidede tradisjoner. Det er en person til i dette bildet som ikke er til å ta feil av, nemlig Johannes. 1 Joh. 13.25 står det: «Han lente seg da tilbake mot Jesus og sa: 'Herre, hvem er det?」 Dette er det ikke mange kunstnere som har oversett, og de lar ham som regel lene seg meget tydelig over mot Jesus. Her er Johannes dessuten av-

25. Verdiperspektiv, Ravenna

bildet betraktelig mindre enn de andre. I denne sammenhengen er det ikke for å gjøre ham ubetydelig, her er det for å identifisere ham som den yngste blant disiplene. Dette understrekes også ved å vise ham som den eneste av dem som mangler skjegg. Disse virkemidlene finner vi også igjen i Ål (den minste) og hos Leonardo (uten skjegg).

Jesu siste måltid med disiplene finnes i et uoverskuelig antall avbildninger i kirker, klostre og bedehus rundt i verden. Det varierer hvilken fase i dette spenningsmettede måltidet man velger å sette søkelyset på. Som regel kan man lese ut av personenes fakter om det er idet Jesus forteller at en av dem vil forråde ham, om det er disiplenes forferdede reaksjoner, om det er når han avslører at det er den personen han gir brødet til, eller om det er idet han innstifter nattverdens sakrament.

Hvilket øyeblikk i beretningen om Jesu siste måltid med disiplene er det så vi ser her? I Leonardos bilde er det liten tvil. Like etter at Jesus har sagt at en av dem vil forråde ham, sier Lukas: «Da begynte de å trette om hvem av dem det kunne være som skulle gjøre dette.» I bildet til Leonardo råder det en tydelig opprørt stemning blant disiplene. I bildet fra Ål kommer øyeblikket like tydelig frem. Johannes lener seg fremdeles mot Jesu bryst etter å ha stilt sitt spørsmål. Jesus rekker den ene hånden bort mot Judas, mens den andre hånden er løftet i en talegest. Her utpekes den som skal forråde ham.

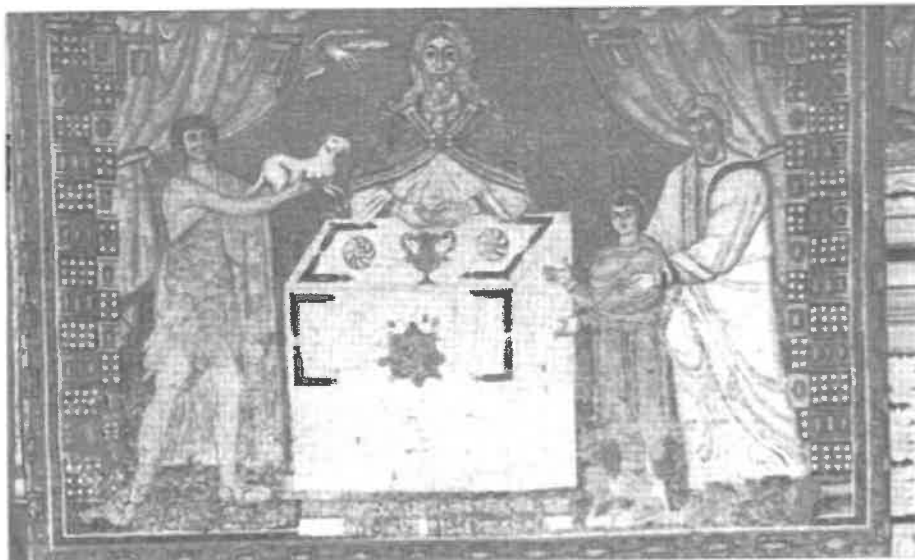
Denne gesten med to fingre bøyd og de tre rettet opp mot himmelen tolkes på to måter. Den eldste, som skriver seg helt tilbake til antikken, viser rett og slett at personen taler. Etter hvert har den mer og mer kommet til å bety en velsignelse.

I altertavlen i Finsland er bildet litt mer komplisert. Johannes' spørsmål henger fremdeles i luften, han lener seg fortsatt mot Jesu bryst. Judas har ennå ikke forlatt bordet, der er fremdeles tolv disipler. Likevel er det ingen tvil om at det er innstiftelsen av nattverden vi er vitne til. Jesus løfter kalken med den ene hånden, og den andre viser en velsignende gest. Dette forteller også billedteksten oss, med henvisning til hvor i Bibelen vi finner beretningen.

Det at to forskjellige tidspunkt er blandet sammen i ett bilde, bør ikke by på problemer for oss. Også dette er det lang tradisjon for. Det mest kjente eksempelet er vel bildene fra Jesu fødsel. Man ønsker å få med mest mulig av historien uten å måtte lage flere bilder. Dermed plasserer man både hyrdene og vismennene rundt krybben, uten at man derved tror at de virkelig befant seg der samtidig.

Bordfelleskap

I en kirke i Venezia henger et maleri med skjærtorsdagsmåltidet. Det er plassert på veggen i koret til høyre for alteret. Bordet er malt på en merkelig skrå måte. Det forunderlige er at når man kneier ved alterringen for å ta

26. Omvendt perspektiv, Ravenna..

imot sakramentet, faller det hele på plass. Vinkelen gjør at bordet i bildet virker som en fortsettelse av alterbordet, og man opplever et bordfellesskap med Jesus og disiplene, slik vi også så det i klosterets matsal. Når så bildet flyttes bort på alteret, som i Finsland kirke, har det samme effekt. Vi lærer at når alterringen vi kneler på bare er en halv ring, er det fordi vi tenker oss at den andre halvdelen befinner seg i evigheten. På den måten opplever vi konkret ordene fra nattverdsliturgien: «Din menighet i himmelen og på jorden i samstemmig jubel». Klosteret brukte samme serviset som på maleriet. Og ser vi etter, oppdager vi en parallell i Finsland kirke: Kirkens egne lysestaker på alteret er nesten identiske med de Jesus og disiplene har på maleriet på altertavlen!

Her kan det være på sin plass å påpeke en annen ting, som kan oppfattes som klønete i bildet. Vi har allerede sett at personene har «gal» størrelse i forhold til hverandre, og vi har forklart dette med verdiperspektivet. I bildet er også brukt en annen type perspektiv, som ikke stemmer med det vi har lært. Vi vet godt at linjer skal smalne av og nærme seg hverandre innover i et bilde. Her er det akkurat motsatt. De bakerste rutene i gulvet virker større enn de nærmeste. Og bordet ser da vitterlig ut til å bli bredere bakover. Her er det brukt det såkalte «omvendte perspektiv», som var svært vanlig i middelalderens kirkekunst (26). Vi er vant til å lage bildene ut fra vår egen måte å se tingene på. Når de ses fra Guds side, blir det motsatt, da blir det som lengst borte fra oss mennesker, størst. Så perspektivet i dette bildet blir evighetens perspektiv, personene i bildet befinner seg i evigheten, og vi opplever igjen en understrekning av fellesskapet med «din menighet i himmelen».

En detalj som lett kan unngå vår oppmerksomhet, er forhenget som er trukket opp og som vises øverst i bildet. Det er ikke bare dekor. Det forteller at i nattverden blir brødet og vinen til Jesu legeme og blod. Det er levninger fra den debatten i katolsk tid som dreiet seg om det foregår en virkelig forvandling, eller om det bare skjer symbolsk. For å anskueliggjøre at brødet og vinen virkelig ble forvandlet, trakk man et forheng foran brødet og vinen under innstiftelsesordene, en parallell til tryllekunstneren som skjuler sine forvandlingskunster bak et klede. Så forhenget som fremdeles er der i Finsland kirke, og i Oslo Domkirke, skulle opprinnelig fortelle at det er virkelig en forvandling som skjer. Det har for øvrig samme funksjon i bildet av Jesu fødsel i Ål stavkirke (27), forvandlingen som her skjer, er at Gud blir menneske.

Til sist i dette bildet vil jeg peke på en detalj som jeg ikke har sett noe annet sted. På bordet ligger et par lysestaker. Det er mulig at malerens erfaring med lys var at det var en praktisk nødvendighet å klippe veken av og til for å få en klar flamme, slik at det hørte naturlig med. Men det er mer sannsynlig at det også her er en symbolikk: På bordet i bildet står to store lys, som på alteret, Guds lys og menighetens lys. Gjennom nattverden vil Guds lys få skinne enda klarere for oss, samtidig som vi får kraft til å la vårt lys skinne enda klarere.

3. Himmelfarten (28)

Motivene i denne typen altertavler varierer noe, men de hentes nesten uten unntak fra dette utvalget: nattverden, korsfestelsen, oppstandelsen, himmelfarten, den seirende Kristus. Det øverste feltet i Finsland kirke forestiller

27. Jesu fødsel, Ål stavkirke. Foto: Eirik Irgens Johnsen.

28. Kristi himmelfart, Finsland kirke.

29. Kristi himmelfart, flamsk manuskript.

Kristi himmelfart. Vi ser ham bli skjult for disiplene av en sky, som står som en glorie om hele ham. Av disiplene er det bare elleve igjen.

En liten detalj i bildet kan lett unngå blikket vårt. Kristus er skjult for disiplenes øyne, men det betyr ikke at alt igjen er som før. Det er ikke som om han ikke har vært på jorden: Fots porene hans står igjen. Det kan virke som et pussig lite påfunn av maleren, men når vi tenker nøyer etter, så er det så absolutt ikke det. Fots porene finnes fremdeles, etter 2000 år. Bildet formidler klart og tydelig Jesu avskjedsord til disiplene: «Og se, jeg er med dere alle dager.»

Også her har Finslands-kunstneren forbilder å vise til. Vårt eksempel er hentet fra de flamske brødrene Limbourg på 1300-tallet (29).

Det sentrale budskap

Altertavlen står sentralt plassert i koret, og skal formidle det sentrale i det kristne budskap. Gjør det så det?

Vi ser den seirende Kristus fare opp til himmelen for å ta plass ved Faderens høyre hånd. Vi ser skjærtorsdagsmåltidet som forteller at gjennom å ta del i nattverden vil vi få forlatelse for alle våre synder og del i dette fellesskapet. Men her mangler da en vesentlig del, nemlig selve forutsetningen for at dette kan skje: Jesu soningsdød på korset. Dette bildet er en selvfølgelig del av de fleste altertavler av denne typen.

30. Finsland kirke med korsformet grunnplan

Eller mangler det ikke likevel? Ved å bøye hodet ser vi at det som alt i kirken er tuftet på, grunnplanet i kirken, jo nettopp er korset (30). Så her er selve arkitekturen med på å gjøre det hele komplett.

Uret (31)

Idet vi snur oss for å forlate kirken, faller øynene på et ur som henger på rekkverket til galleriet. Det er riktig et kunstverk, praktfullt skåret i tre. Men vi kan kanskje undres over hva det har i et kirkerom å gjøre. Utenpå kirketårnet finner man ofte ur, men inne i kirken? Skal menigheten sitte og følge med på klokken under gudstjenesten?

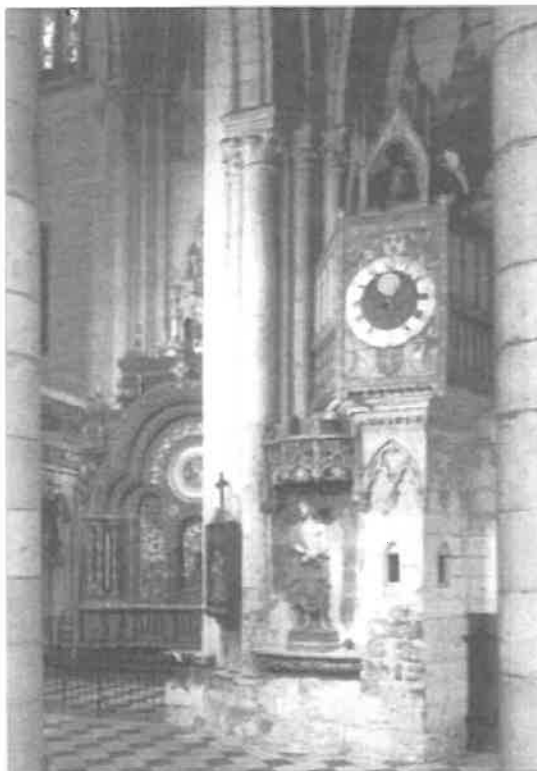
Nå henger dette uret slik at det er presten som ser det, ikke menigheten.

I 1589 kom det en anbefaling om å plassere et timeglass på prekestolen for å hindre presten i å preke for lenge. Faktisk ser vi også av inventarliste fra en tidligere kirke på stedet at det fantes et timeglass her. Og slik dette uret er plassert, er det normalt bare presten som ser det, så det kan altså overta timeglassets funksjon.

Men også uret på veggen i Finsland kirke taler til oss i tillegg til at det har

31. Uret i Finsland kirke.

32. De astronomiske ur. Katedralen i Beauvais.

en praktisk nytte. Ur i kirkerom finnes mange steder rundt i Europa, og deres symbolikk har røtter langt tilbake. Det mest bemerkelsesverdige eksempelet jeg har sett, finnes i Beauvais i Frankrike, i den gotiske katedralen som er mest kjent fordi man ønsket å bygge den så himmelstrebende høy at deler av den raste sammen under oppførelsen. I denne katedralen er det plassert to høyst severdige astronomiske ur, ett fra 1800-tallet og ett fra helt tilbake på 1400-tallet (32). Disse kan vi ikke forklare med at de skal hjelpe presten med å fatte seg i kort-het.

Vi behøver ikke lete lenge etter en bedre forklaring. Urene i Beauvais taler. Det står en tekst ved siden av dem, ordene fra skapelsesbe-retningen: «Og Gud sa: La det bli lys på himmelhvelvingen til å skille mellom dagen og natten. De skal være til tegn som fastsetter tider og dager og år». Vi kan finne mange bi-belord som minner oss på å gi akt på tiden. Og når menighe-ten går ut fra Finsland kirke, kan det vakre uret gi en på-minnelse med på veien: «Herre, lær oss å telle våre da-ger så vi kan få visdom i hjer-tet.»

Da Gunnar S. Follerås laget dette vakre uret til kirken, skar han det ut i et emne som

hadde vært en del av kirken som tidligere sto her, enda et vitnesbyrd om at kirkens budskap står fast, om tidene skifter og «tårnene faller».

Pilegrimsferden gjennom Finsland kirke er over. Men bildene sitter igjen på netthinnen og i sinnet, de samme bildene som har talt det samme bud-skapet til kristne gjennom århundrer:

Tider skal komme.

Tider skal henrulle.

Slekt skal følge slekters gang.

Aldri forstummer

tonen fra himmelen

i sjelens glade pilgrimssang.

Prester i Finsland

Det følgende er i hovedsak hentet fra "Finsland Bygdesoge, bind 2" og "Jubileumsbok frå Bjelland kyrkje 1993" – samt fra "Jubileumsskrift for Greipstad kyrkje 150 år, 3.september 1978"

Som vi har sett så har Finsland fra gammelt av tilhørt Bjelland prestegjeld. Hvor lenge det har vært kirke her i Finsland er også noe usikkert. Bjelland soknekall har hatt en rekke prester i katolsk tid.

Ketill Berderson er den første presten i Bjelland som en kjenner til. I ei samling gamle norske brev finnes et brev fra Berderson som er datert 26.august 1413. Åseral må på denne tid ha tilhørt prestegjeldet. Kan det ha vært et kirkebygg her i Finsland så langt tilbake??

Magnus Olafson var prest i Bjelland i 1487. Det finnes få opplysninger om presten, men et brev fra biskopen i Stavanger gir den "smålatne mannen Magnus Olafson full fridom for klander fra vår side".

Nils Pearson er trolig Olafsons etterfølger. Han ble utnevnt til prest i 1506 og ble dermed den siste presten i katolsk tid. Med bud fra kongen ble luthers lære innført i 1537, og den uforberedte overgangen blir stor – sikkert også her i Finsland. I dagboken til bergensbispens Absalon Pedersen Beyer står det at da han fikk høre om tilstanden her, så skrev han: "Hvilken elendighet i kirken, skynd dig Herre Jesus Kristus og befri din brud".

Mattias Lagesen er første lutherske prest. Han er omtalt i brev fra 1550, men er ellers en ukjent person. Det kom i den tiden to merkbare påbud om luthers lære. Det første gjaldt dåp, hvor det ble rettet spørsmål til barnet om forsakelse og tro. Det andre var opphørelse av gamle minnedager for hellige menn og kvinner. Det var vanskelig å få folk til å arbeide på slike dager. Disse dagene var fra tidligere av tydelig avmerka på primstaven som var den tids almanakk. Det manglet derfor ikke på påminninger om tidligere "fridager". Folket var vel skeptiske til å gi avkall på sed og skikk som var arva fra fedrene. Det ble også fremdeles gitt "tidende" til kirka. Loven påbød det. Men folket likte det ikke, så det ble uenighet med presteskapet som

nå skulle ha tredjeparten av denne "skatten" mot før fjerdeparten. De ville nok heller ha hatt en større part til hjelp for de fattige.

Truls Holgersen. 1570 – 1595. Han hadde fått Bjelland prestekall uten å ha teologisk eksamen. Det ble først krevd fra 1629. Trolig har han vært medtjener hos Lagesen. Han dro til København i to år for å studere teologi. Straks han kom tilbake, ble han anklaget for å ha kjøpt falker og gaupeskin, det var bare kongen som hadde rett til å fange og selge. Etter tradisjonen ble han avsatt fra embetet. Om dette er sant kan en ikke vite, men reformasjonsårhundret med sine nye ideer gjorde nok sitt til at han lå i strid med menigheten.

Knut Pederson var sogneprest her fra 1596. Han vart gift med Gro Koolingtveit. Han møtte til Kristian den 4's kongehylling. I hans tid måtte alle prestene i Lista prosti, som Bjelland hørte til, møte for domkapitlet. Grunnen til dette var uenighet mellom futen og Vansepresten Jørgen Henningsen. Det var futen som klaget med tanke på å få han bort. Nå skulle det bli klarlagt om noen av prestene levde uverdige i det de hadde sine ektehustruer og siden fantes at føre et ondt og syndig levned med horeri og andre utilbørlige måder, at de burde blive avsatte og andre skikkede mænd kunne komme i deres sted". Alle prestene møtte med vitnefaste brev på at de hadde skikket seg som tro og ærlige Guds tjenere "anstår sig". Alle slapp gjennom nåloyet. Etter tradisjonen kalte folk Knud Pederson han for "Knud på Bjelland", en svært så familiær omtale. Det kan også være tegn på at reformasjonsmotstanden hadde gitt seg og at det nye hadde slått rot.

Dagfinn Philipson var Pedersons kapellan de siste årene og ble prest rundt 1626-1630. Han måtte møte i domkapitlet i Sør-Audnedal, anklaget for at han hadde faret med "adskillelig spøgeri, signekunster og desslige". Han forklarte seg og ble dømt til å be om tilgivelse i Bjelland kirke i prostens nærvær. I tillegg skulle han betale fem riksdaler til Stavanger hospital. Kan hende var Anders Dagfinnsen, nevnt i Harbak i 1680 åra, en sønn til presten.. Han var den første klokkeren vi kjenner til i Finsland.

Hans Clausen begynte antakelig sitt virke i 1645. Heller ikke denne presten vet vi noe særlig om. Også han fikk navnet sitt i rettsprotokollen etter en strid om byttet mellom prestegården og Bjerland. Kallsboka nevner at han i 1664 "var så gammel og avfeldig at han måtte fratrede".

Hans Clausen hadde i flere år hatt en kapellan. Det var Tollef Ollufsen Fugl (Fugell). I 1664 overtok han embetet. Fysisk var han vel skikka for det. Han gikk på ski til gudstjenestene i annekset om vinteren. Det ble lange skiturer,

særlig til Åseral. Men ellers egnet han lite til å være prest. Innen ett år hadde han fått 16 klagemål mot seg. Han hadde blant annet lyst til messe i Bjelland, men møtte ikke selv opp. "Han sad udi Mandal og drach". To ganger hadde han gudstjeneste uten presteklær, og mange ble vist bort fra nattverden uten skikkelig grunn. I et bryllup i Åseral jaget presten gjestene ut av stua, og drengen og presten satte seg til bordet. Han hadde også nektet å jordfeste en fattig mann fordi han ikke fikk skikkelig betaling. Han ble fradømt embetet i 1666.

Søren Thorsen Schive ble også omtalt som "vise Hr.Søren". Han ble født i 1622 i Stavanger der faren var kongelig fogd. Ættenavnet mener de skriver seg fra den danske byen med samme navn. Med han begynner en lang fredsperiode for menighetene i Bjelland. Schive begynte som kapellan i Bjelland i 1660 årene. Han var prest i 35 år, fra 1670. Schive den første må ha vært en foretaksom og rik mann. Han drev handel, hadde 8 skip og mange gårder. Han eide gård i Fjotland og på Fedå. Han slo da også inn på skog og gardshandel. Han bygde stem i elva og eide sag. Det sies at han studerte i sju år ved akademier i Europa. Han ble etter hvert "den levende Printzes Informator" i København. Han flakket omkring i 14 år for å gjøre seg kjent med de kongelige hoff i Europa og Asia. I Persia ble han overfalt av røvere, men kom seg fri. Da han ble lei av dette, søkte han seg pretekall. "Bedratt av et rykte søkte han det arme og da især farlige og vanskelige Bjelland". Han døde i 1705 og er begravet under alteret i Bjelland kirke. Kona hans het Anna og var datter til Søren Gottzen, prest til Klepp på Jæren. Søren Schive ble senere en sagnfigur. I ei kallsbok står det at han "blev kaldet den vise Bjellands presten, fordi han antoges at stå i umiddelbar forbindelse med åndene, kunde forutsige længe tilkommende begivenheder og var desårsag i meget agtelse hos den tids overtroiske almue". Gamle tradisjoner sier at "Søren den vise" hadde gått på Svartebokskole i Tyskland. Her ble han så flink i Svartebokkunnskap at han kunne temme det onde som ingenting. Folk sa også at han brukte denne boka mer enn Bibelen.

Søren Sørensen Schive er født på Bjelland i 1668. Etter å ha fullført studiene var han fra 1692 fullmektig for faren både i kirkelige og verdslige gjøremål, og kom således i samme spor som han. Da faren døde, var det han som ble sogneprest. Før det skrev faren et brev til kongen for å søke om at hans sønn (Søren den andre) måtte bli prest i kallet etter ham. "Her er meget vanskelige reiser. Mange mil til Kirken og det over store Heide og Fjeld paa schie om vinteren og min ældste Søn som er min Capellan er Perfect av god styrke at gaae paa schier likesaavel som ieg var i min ungdom. Skulde de få en anden Prest som icke er vandt at gaa paa Schier og med saadan en lang Vej, da faldt det Tungt for baade Præst og almue". Søren den andre var den

av Schiveprestene som var mest opptatt av tømmerhandel og sagbruksdrift. Han ble kjent for de mange sager han var medeier i. Han hadde 1/3 i Mæsel sag og i Kleveland sag. Etter hvert mistet han oversikten og led store tap. I 1737 forsøkte han å få embetet overført på sønnen Søren Schive d.y, men det lyktes ikke. Bare 2 år etter ble han revet bort. Det går ord om at han fikk sin bane i et slagsmål med en prokurator på Hornes ting. Han ble hjulpet over heia til Kollungtveit der han hadde en søster. Der døde han. Da fikk sønnen embetet. Dermed fikk vi prester med samme navn i hele 116 år i prestegjeldet.

Søren Schive den yngre (den tredje) skrev sin prestesøknad alt dagen før faren døde. Det blir sagt at han styrte embetet med "agtsomhet og iver og var især en flittig og tro sjælesørger". Han var spesielt opptatt av mishandling av barn. Ofte hendte det at småbarn som lå i samme seng som foreldrene ble ligget i hjel. Søren var ivrig etter å komme slike forhold til livs. I yngre år var han ivrig med å spre kristen opplysning. Da kom de første kristelige bøker, som for eksempel Bunyans kjente "Pilgrims vandring" og en annen het Salighetsmidler av Sivers. Det kom også en del bibler til bygda. En dansk kjøpmann Stistrup hadde opprettet et legat som i flere år sendte 50 bibler til utdeling i stiftet. Etter at konfirmasjonen ble innført i 1736 ble det litt kontroll med folks kristendomskunnskap. Å kunne lese ble et krav til ungdommene. Men det var det nok en del uvilje mot. Da fikk de god hjelp i "Forklaring til Luthers katekisme". Det var ikke lenger nok å kunne Fadervår og Trosbekjennelsen. Det var et par slike lærebøker i kristentro. Særlig var Rostoch si mye bruk, men den måtte vike plass for Pontopidans "Sandhet til Gudfrygtighet". Søren Schive d.y. døde i 1782 etter 45 års tjeneste som prest i Bjelland prestegjeld. Kravet om rett lære stod over alt, og var typisk for Schive-prestene i ortodoksiens periode.

I 1737 kom det en lærebok i religion. Det var Pontopidans "Sandhet til Gudfryktighet". Den var forklaring til Luthers Katekisme med 759 spørsmål og svar, og ble i nesten 200 år lærebok i skolen. Barna måtte pugge innholdet fra perm til perm. Boka kom ut mens Søren Schive d.y. var i sin ungdom. Da han tok til med å ha overhøring av nattverdsgjestene på lørdagen, er det vel tenkelig at noen hadde boka og leste for å slippe vel fra det. Nest etter bibelen er det knapt noen annen bok som har fått så sterk virkning på folkets syn og tenkemåte, liv og adferd.

I denne tiden var det, etter det en kan forstå, lite av personlig overbevisning. Det kom først med pietismen. Jens Lassen, som var kapellan hos Tidemann, var den første Bjellandspresten som var talsmann for dette nye kirkesynet.

Ånen Løvdal var kapellan i fem år. Han ville gjerne blitt sogneprest etter

Søren, men slik gikk det ikke. Kapellan i Undal, Hans Tidemand, kom til Bjelland, og Ånen Løvdaal måtte flytte til Undal.

Hans Emil Tidemand (1782 – 1796) var sønn av biskopen i Bergen, senere Kristiansand. Han kom til Bjelland prestegjeld etter 12 år som kapellan, og ble der i 14 år. Han var på ingen måte noe mønster for pretestanden. Han kom nokså snart i strid med finslendingene om avvirkning i skogen, trolig i skogstykket på Finsland. I brev til stiftsmannen skrev han i 1784: "Finslendingene er dyktige og dristige nok til å føre saken for retten". Vi finner ikke mer om dette. Men året etter er han ute med nytt brev til samme mannen. Nå blir det klaget på veiene til anneksa. De var sikkert dårlige, men det må være en overdrivelse når han sier: "Jeg reyser ingen Gang fra mitt Hjem uden med en sterk Frygt for at komme til skade". At embetsreisen var slitsomme er klart. Bjelland med 3 anneks ble regnet for et av de mest vidstrakte og tungvinne kall i bispedømmet, hele 10 kvadratsmils vidde. Alkoholen fikk også makt over Tidemand, og det endte med messefall og forsømmelse av andre embetsplikter. Han lånte alltid penger av folk, og endte opp i flere rettssaker fordi han aldri betalte tilbake. Han ble overtalt til å si opp, mot å få 800 daler. Han flyttet inn på en husmannsplass i Bjelland og døde 58 år gammel i 1799. I 1789 fikk presten pålegg om å ha kapellan for at menighetene kunne få det åndelige tilsyn som de hadde krav på.

Jens Nilssen Lassen var kapellan hos Tidemand og styrte embetet i hele 8 år. Han tok nok i praksis over de fleste arbeidsoppgavene da sognepresten var så lite arbeidsfør. På denne tida oppstod spenninger mellom fornuftstro (ortodoksi) og pietisme. Lassen er å regne som den første Bjellandspresten som stod for pietistiske oppfatninger. Han var en god taler. Lære og liv var i samsvar. Bjelldølene ble så glade i han at de søkte om å få han til sokneprest. Det lyktes dem ikke.

Jacob Støren kom til Bjelland i 1796 og var der til 1804. Da flyttet han til Risør. Der døde han i 1812. Jacob Støren hadde sju brødre som alle studerte til å bli prester. Bare tre av dem nådde fram, de andre døde under studiet. Om Støren heter det "han var en særdeles skikkelig, stille og vennlig mand, men ikke gjerrig. Han var elsket av menigheten". I Bjelland brukte de ordet "skikkelig" i betydningen "kristelig", og slik var det vel også i Finsland. Hans Nilsen Hauge-bevegelsen bredte seg på denne tiden, til liten glede for prestene. Støren har trolig sendt en melding til biskopen om "at en familie i Aaseral har bleven smittet af Haugianismen". Jacob Støren støttet godt om kirkebyggingen av vår nåværende kirke i årene 1802 og 1803.

Fredrik Holberg Arentz (1805-1816) kom fra prestatilling i Manger. Navnet Holberg kom fra slekta til Ludvig Holberg. Hans bestefar var en eldre bror

Frederich Fleischer

Hoffmann Carlsen

til Ludvig Holberg. Sognepresten hadde ti barn, og var svært interessert i opplysningsarbeid. Målet var å vekke sansen for den kristne arv og gjøre folk beviste på å stå mot villfarelsens lærdom. Han tok straks fatt på arbeidet med å gjøre skolen bedre. Han var blant prestene som satte merke etter seg, og satte også opp nye hus på prestegården i Bjelland. Men Arentz fikk også ordet på seg for å være gjerrig. I Mannflåboka står at "han skal være den første prest her som tog offerskjeppen". Folk ble furtne for dette krav om frivillige gaver og svarte med å gi tilbake lite og ikke det høytidsoffer som prest og klokke hadde krav på 3 ganger i året.

Frederich Fleischer (1816-1828) hadde vært misjonær på Grønland. Sult og nød tvang han og familien derfra, og han ble tilslutt utnevnt som sogneprest. Han ble kjent som den gode preker. Hans fremferd var rolig og sømmelig. Det var gjestfrie prestefolk som også fikk mange venner. Han sørget derimot ikke for å holde husene på prestegården vedlike. Da han i 1828 flyttet til Lyster i Sogn, fant tilsynet at han måtte betale denne forsømmelsen med 400 daler. Han fikk også flere ganger stipend til vitenskaplig arbeid.

Christian Schønning Wulf (1829 -1837) kom til Bjelland som nygift i 1829. Hans kone døde etter en tvillingfødsel bare ett år etter bryllupet, 22 år gammel. Han var godt likt i menigheten, men holdt seg som embetsmenn flest innendørs, uten å ha så stor trang til å komme i kontakt med bygdefolk. Etter 7 år dro han til Vanse, der han døde i 1847.

Hoffmann Carlsen, res.kap. i Sør-Audendal fra 1829, kom i 1837 til Bjelland. Ryktene sier at han hadde gjort det dårlig på presteskolen.

Torstein Rolfsen Andvord

Johannes E. Belsheim

Ettermålet forteller mer om at han var bonde enn prest. Han hadde for eksempel 70-80 sauer og geiter og 26 storfe. Når han prekte i Finsland hadde han med seg grisunger for salg. Han ble en rik mann, og drev også med pengeutlån til høy rente. Han var ordfører i Bjelland-Grindheim i seks år. Han brøt med skikken da han lot de flinkeste konfirmanter stå øverst og ikke etter rang og velstand. Han var ungkar, og døde på Bjelland i 1861. Det sies også at han var flinkt til å katekisere og hadde store pedagogiske evner.

Torstein Rolfsen Andvord (1862-1870) var en omgjengelig mann som bøndene regnet som en likemann. Han var opprinnelig bondegutt / lensmannssønn fra Lom og kledde seg som bønder flest, men la likevel vinn på verdighet, sies det. Mannflåboka beskriver han som en middels høy, spevoksen mann med stort grått skjegg. Det var uvanlig mellom geistlige. Han gav ikke inntrykk av å ha lagt mye arbeid på preknene sine, men de var ofte originale og treffende. Det var en from mann med en barnlig gudstro. I hans ettermåle heter det "han interesserte seg særlig for mekanikk. Det var nok her tyngdepunktet for hans begavelse lå". I bekken nord for prestegården bygde han og satt opp vannhjul som gav drivkraft til treskemaskin og en uvanlig vedkappe. Med sin alminnelige væremåte og bakgrunn representerte Andvord, som hadde fått akademisk utdanning, noe nytt i embetsstanden. Bondegutter pleide ikke å få slik utdanning. Han gjorde mye for å bedre skolen og innførte blant annet faste skoler i leide rom. Andvord og kona døde med et halvt år mellomrom og ble gravlagt i Bjelland. De etterlot seg sju barn.

Johannes Engelbrektson Belsheim (1870 - 1875) var fra Valdres og hadde blant annet vært gårdsgutt og lærer på hjemstedet. Senere dro han til

Johannes C. Irgens

Thorvald Bugge

Christiania for å studere ved den kjente Heltberg Studentfabrikk. Han fikk fort sin teologiske embetseksamen, og kom til Bjelland etter å ha vært prest i Sør-Varanger. Han ble i bare 4 år. Tiden var ikke givende for han selv eller menigheten, ifølge historiebøker. Han var mer skapt til gransker og vitenskapsmann enn forkynner og prest, hevdet man. Preknene var ikke for allmennheten. Kona hans døde mens han var der, og han giftet seg med tjenestejenta i prestegården. Han dro raskt tilbake til Christiania hvor han ofret seg helt for vitenskapen. Han var spesielt interessert i hebraisk og studerte kildeskriftene til Bibelen. I tillegg til forskerembetet skrev han bøker om salmesangen i Nordland, kirkehistoriske bøker og bøker om politikk. Han ble utnevnt til hedersmann av Vitenskapsselskapet i Praha, Tsjekkoslovakia. Det sies at han var Ivar Aasens beste venn og at han var sammen med han på dødsleiet.

Johannes Christian Irgens ble sogneprest i 1875 og forlot stedet "etter 11 års lykkelig familieliv på Bjelland prestegård" ifølge ham selv. Han hadde først vært kapellan i Hallingdal og så sokneprest i Røldal i 8 år. Irgens fikk et godt ettermåle som en helstøpt prest til tross for at han var noe sær. Han likte for eksempel ikke altertavlen i Bjelland kirke og ba kommunestyret om å skaffe en ny. Det ble det imidlertid ikke snakk om. Presten var også snar til å viser bort konfirmanter. Dette for å gjøre dem flinke til å lese. Det fortelles at da Ola Kveddan skulle konfirmeres ble han bortvist selv om han var flink. Da Irgens ble spurt hvorfor, svarte han: "Jeg pleier vise bort noen. Hvorfor ikke da likegodt en flink". Han hadde et godt samarbeid med bygdas misjonsfolk, og så stadig frukter av sitt arbeid. I 1887 flyttet Irgens til Holmestrand.

Thorvald Bugge kom til Bjelland som stiftskapellan, men ble kort tid etter

Olaf K. Mjelva

Jakob C. B. Bø

utnevnt til sogneprest. Han fikk stor tillit blant misjonsfolket, også her i Finsland, og var en dyktig taler. På en folkelig måte bar han sanninga fram så den nådde til hjertene. Det er blitt sagt om Bugge at han var den første evangeliske presten i Bjelland. Han besøkte både fattige og rike i hjemmene og var godt likt. "Han var et ideal både som prest, menneske og kristen". Prestefrua var svært gjestmild og ville at alle skulle få mat. Hun bakte ofte kaker og mange lærte det der. Han satte dype merker etter seg i folket, og gudstjenestene hans var rene festene med stappfulle kirker og våkne ører. Han virket i sognet fra 1887 til 1895. Bugge holdt en rørende avskjedstale og forklarte at "bakgrunnen for avskjeden vesentlig skyldtes at min hustrus svake helbred ikke tåler klimaet og forholdene på Bjelland prestegård med sin sumpige jordbunn og fuktige luft".

Olaf Kristoffer Mjelva kom hit fra Hitra i 1895, og var alt svært syk da han kom. De lange harde sjøreisene på Hitra var blitt for harde for han. Han var av gammel Haugianerrett. Presten ble karakterisert som "et uvanlig godt menneske" som vant både venner og respekt. Mjelva døde av tuberkulose etter fem år i embetet. Da han lå for døden sa han "at selv om jeg har fått sykdommen her, takker jeg Gud for at jeg kom til denne menigheten". I 1901 var presten Høyer konstituert i kallet.

Jakob Christian Bernhard Bø (1902 – 1910) kom rett fra stilling som sjømannsprest i New York, hvor han hadde vært i sju år. Han var en sterk mann, med stor arbeidskapasitet og virket i tillegg til sitt embete også som den beste bonde. Han fikk også tid til å være med i misjonsarbeidet. I 1907 ble han formann i Mandalens fellesforening for Hedningmisjonen. Han var

Aron B. Asserson

Fredrik H. Sandberg

politisk interessert og tok del i kommunestylingen. Han var med i herredstyret og formannskapet og ble også nestordfører. Han var en dyktig forkynner også, og det hendte at det kom folk helt fra Mandal for å høre prekenen hans. Bø var en myndig mann. Konfirmantene fikk stor skrekk for han. En av konfirmantene forteller at dersom presten merka at noen kikket i leseboka under pulten, ble han voldsomt sint og skjente så de satt og skalv. Det var til og med slik at noen kunne bli vist bort og ikke ble konfirmert den høsten.

Bø gjorde det en gang, men angret seg visst. I hjemmet sa de at gutten skulle møte fram til neste lesedag. Han gjorde det, og saken ble ikke nevnt mer. Men Bø kunne være lun også. Mange lune historier fortelles om Bø, og vi tar med denne; Konfirmantene skulle en dag lære seg utenat påskesalmen "Hvor de blege kinder sin deilighet nu lagt". En av guttene ble hørt og ramset uomtenksomt opp; "Hvor har de blege kvinder sin deilighet nu lagt". Sogneprest Bø smilte, og sa tørt; "Ja, jeg vet sannelig ikke". Bø flyttet til nytt kall i Arendal i 1910.

Aron Bernhard Asserson (1911-1921) var en helstøpt og særpreget personlighet, myndig og energisk og hadde sterke interesser på mange områder, heter det i kallsbøkene. Han fulgte godt med i hva som skjedde i bygdene, og sa ofte rett fram hva han mente om ulike saker. Under hele første verdenskrig var han i Bjelland, og så med sorg på materialismen som bredde seg på grunn av den store pengeflommen. Han sa ifra om dette og advarte mot spekulasjonsfeberen som raste. Han hadde ellers stor interesse av lokalhistorie, og besøkte eldre folk for å skrive ned det de hadde å fortelle. Asserson likte seg godt her. Det siste han skrev var dette: "Det er tungt å rei-

Birger Ariansen

Knud Tjomsland

se, og hadde jeg bare mig selv å tenke på, hadde jeg aldri reist. Det var mange hus jeg kunne gå inn i som om det var min egen stue". Asserson hadde også samlet en mengde historisk stoff fra bygdene her, men alt strøk med i en brann. Det var til stor sorg for presten, og et uerstattelig tap for alle. Han flyttet til samme kall som Bugge, Åsnes i Solør. Etter han vikarierte H.Kaldor i kort tid.

Fredrik Hjort Sandberg kom så hit høsten 1921. Han var da en av de yngste sogneprestene i landet. Han var bare 25 år gammel. Folket ble glad i han og han i folket. Han kalte menigheten "sin første kjærlighet". Sandberg fikk god kontakt med ungdommene og menigheten økte. Han ble straks formann i alle tre menighetsrådene og også med i kommunestyret samt formann i skolestyret. Etter bare fem år ble han kalt til sjømannsprest i Antwerpen. Under krigen hadde han et opphold på Grini, og flere finslendringer gjenopprettet vennskap med han i 1943, fortelles det. I en hilsen til Bjelland kirkes 150 års jubileum skriver han, da som prost, at de mange bibellesninger i prestegjeldets mangfoldige skolelokaler hadde gjort et særlig inntrykk. Når disse møtene holdes, stanset alt arbeid i kretsen, sagbruk og gardsarbeid holdt stille og det ble helg, for alle skulle på møte. Mange hadde lang vei å gå eller kjøre, og etter et møte var det en som reiste seg og sa: "Jeg har gått så langt for å komme hit og høre. Jeg synes talen din var for kort – du får gå opp på kateteret og holde på en stund til", og mannen fikk sin vilje.

Birger Ariansen var fra Mandal. Han ble prest i Bjelland i 1927 og var her kun i kort tid, til 1930. Han hadde dårlig helse og døde bare 34 år gammel

Soknerprest Asserson på besøk på "Vodden" på Rosseland med hest og vogn. Utlånt av Bibbi Dale.

etter bare å ha vært prest i drøye 2 år. Ariansen fikk navn på seg for å være en god taler, og hadde mange samtaler med enkeltmennesker.

Egil Fladmark var vikar en periode. Han ble senere prost i Øyestad.

Knud Tjomsland hadde så kallet fra 1930 til 1950. Han var fra Vigmostad og var utdannet lærer. Han var bygdas første prest med bil. Dette gjorde at han i langt større grad kunne være sammen med folk i forsamlinger og på besøk i hjemmene. Han hadde stor interesse for kirkene, og sørget for restaurering av alle tre kirkene. Det var også Tjomsland med støtte fra Riksantikvaren som sørget for at de overmalte bildene og rosemonstrene i kirkene kom fram i lyset igjen. Han må også ha mye av æren for at det ble kjøpt orgel til kirkene. I Finsland ble det bare med et godt harmonium. Han var en god talsmann for skolen og lærerne. Som forkynner holdt han godt mål, og ved særlige anledninger som for eksempel gravferd etter tragiske hendelser, var talen hans god, sies det. Han gikk ellers i spissen for å bedre driften av prestegården. Birøkting, turer i skog og mark og jakting var blant interessene. Så kom krigen. Prestene sa fra seg embetene i Staten påsken 1942, men de holdt på som prester. Dette førte folk og prest sammen, og folket betalte selv prestens lønn. Siste krigsåret satt Tjomsland som fange på Grini, og slapp ut frihetsdagen i mai 1945. Etter hjemkomsten var helsa dårlig så han fikk 1 års permisjon. Da var Absalon Elias Holme vikar. Våren 1950 flyttet Tjomsland til Sauherad.

Absalon Elias Holme hadde en svært variert bakgrunn da han kom til Bjelland i 1950. Han hadde vært lærer, arbeidet med jødeflyktninger i Frankrike, vært prest i Nordfjord, kretssekretær i Israelsmisjonen i Agder og

Absalon Elias Holme

Arne Nicolay Kvellestad

Telemark og fengselsprest ved en fangeleir i Drammen. Han hadde flere ganger vært på besøk i Bjelland i sin tid som kretssekretær og hadde vært vikar i 46-47 mens Tjomsland hadde sykepermisjon. Han og kona var avholdte og vellikte prestefolk. I bygdeboka står det at "dei var ofte med på møte og festar og gledde lyden med ven song og musikk". Holme starta opp med mannsarbeid i menighetene, men det har senere stanset opp. Våren 1963 flyttet de til Norheimsund i Hardanger.

Karl Hauge var vikar noen måneder før Kvellestad kom til bygda.

Arne Nicolay Kvellestad kom altså høsten 1963. Prestegården var forfallen og skulle restaureres og prestefamilien ble sendt til et hus på ytre Øydna i Grindheim. Departementet lot planene ligge, og det ble gjort en mindre oppussing slik at presten kunne ta i bruk prestegården. Kvellestad var prest i Bjelland prestegjeld til Bjelland sogn ble flyttet over til Marnardal prestegjeld i 1970. Finsland ble flyttet til Søgne og Grindheim til Nord-Audnedal prestegjeld. Kvellestad ble boende i Bjelland og styrte en tid også deler av Nord-Audnedal prestegjeld, det vil si Åseral og Grindheim. Senere ble han utnevnt til prest i Sannidal. Familien Kvellestad var svært aktive i menighetene, særlig i Bjelland. Musikalsk som prestefamilien var, deltok de ofte med sang og musikk. I årene 1963-1970 ble det gjort et jevnt og godt arbeid i menighetene, forteller bygdebøkene. Søkningen til kirkene var god, og ofringene til misjonen og humanitære formål var uvanlig store. Folk i bygdene var lette å få kontakt med, men mange så ut til å være likegyldige til kirken og det kristelige arbeid, hevdet Kvellestad. I bygdeboka står det om Kvellestad: "Han gjekk fullt og heilt i fotefaret til sine formenn. Med venleg

Olav Gautestad

Arne Meinich Gundersen

sinnelag, velvilje og skjønsend kom han alle i møte og vann tiltru og godhug. Minna om gudstenester og fester der han og frua gledde lyden med vakker musikk vil leve lenge".

Ved presteskifte har det flere ganger vært prester som midlertidig har styrt kallet. Dette var tilfelle med Søren Thorsen Schive. I 1900 var Ansgar Høye konstituert. Noe senere finner en Nils Haus som døde som sogneprest i Søgne. Flere vil også huske Kaldor og Egil Fladmark. I 1950 var Kåre Øvland her en kort tid. Han har både ætt og navn fra Finsland. Karl Hauge styrte embetet et halvår etter at Holme hadde flyttet.

Så fra 1.7.1970 inntreier noe nytt. Finsland ble flyttet til Søgne prestegjeld. Etter den tid er det altså sogneprestene og de andre prestene i Søgne prestegjeld som har vært prester her i Finsland.

Olav Gautestad var sokneprest i Søgne prestegjeld da Finsland ble flyttet i 1970. Det hadde han vært fra 1956. Han tok avskjed i 1971. Han ble født i Bygland i 1901. Han tok lærerprøve ved Notodden lærerskole i 1922, og var 5 år lærer i folkeskolen i Hornes. I 1931 tok han teologisk embetseksamen og praktikum i 1932. Fra 1932 til 1948 var han lektor ved Volda lærerskole. Han ble sokneprest i Birkenes i 1948 og i Søgne i 1956. Gautestad har utgitt lærebøker for lærerskolen: "Kristentru og Kristenliv", "Israels religion og søge" og "Apostelgjerningane". I en avskjedshilsen i menighetsbladet ved Gautestad sin avskjed skrives det om han "Han er en førsteklasses forkynner med et klart, kristent budskap. Spontan og rett på sak. Vital og dynamisk, en arbeidskraft av de sjeldne. Likefrem og lett å bli kjent med. I arbei-

Finn Viggo Helgø

Trygve Omland

det med konfirmantene har han vist en enestående evne til å finne nye veier og nye former som har slått an. Han har en spesiell evne til å få kontakt med de unge, og på den måten få interessante og fruktbringende samtaler i gang. Fru Gautestad har stått ved hans side og åpnet hjemmet for å stille til konfirmanttreff....."

Misjonsprest Thorkell Haus var konstituert som kallskapellan ved overgangen i 1970. Det hadde han vært fra 1. september 1969. Han ble født i Greipstad i 1912. Han tok teologisk embetseksamen i 1943 og praktikum 1944. Han var misjonsprest i Det Norske Misjonsselskap med 3 perioder på Madagaskar fra 1946 til 1968. Han var konstituert kapellan i Søgne prestegjeld fra 1969 til 1971, og da flyttet han til Nannestad hvor han ble sokneprest. Hans interesse for misjonen preget hans forkynnelse og hans arbeide. Han var også redaktør for menighetsbladet i den perioden han var i prestegjeldet.

4 juli 1971 ble Arne Meinich Gundersen innsatt som sokneprest i prestegjeldet i Søgne kirke. 18. juli var han i Finsland kirke. Sokneprest Gundersen ble født i Haugesund i 1914. Han tok teologisk embetseksamen i 1940 og praktikum i 1941. Fra 1941 til 1947 var han kretssekretær i Sogn krets av Norges Kristelige Ungdomsforbund. Fra 1947 til 1962 var han hjelpeprest, kallskapellan og residerende kapellan i Kopervik. Han var sokneprest i Strand i Ryfylke fra 1962 til 1971 og her i prestegjeldet var han fra 1971 til 1981.

I 1972 kom kallskapellan Finn Viggo Helgø. Han er født i Stavanger i 1944. Han tok teologisk embetseksamen i 1969 og praktikum i 1970. Det var en

Trygve Omland på prekestolen i bedehuset på Brandsvoll.

Trygve Omland med synlig minne fra Finsland menighet.

ung og nyutdannet prestefamilie som kom hit og Helgø kom til å bety mye for ungdomsarbeidet i menighetene, spesielt i Greipstad. Han ble utnevnt til kallskapellan i Søgne i 1971 og tok til 6. januar 1972. Han var residerende kapellan i prestegjeldet fra 1975 til 1977. Han ble da landssekretær ved menighetsfakultetet. Helgø skriver i sin avskjedshilsen i menighetsbladet: "vi vil gjerne si dere en oppriktig takk for 5 vidunderlige år sammen med dere.....vi vil takke dere alle for den hjertelige måten dere har tatt imot oss på. Takk for stor tålmodighet og kjærlighet. Dere fikk oppgaven å oppdra et nytt, uerfarent prestepar. Takk for at dere har gjort det med stor overbærenhet og omsorg. Har vi fått lov til å bety noe for noen, så er det deres fortjeneste. For dere har gjort det til en opplevelse for oss å være prestepar. Takk for alle åpne hjem, for all ekte vennskap, for all forbønn og omsorg for tjenesten. Dere har båret oss fram".

Nå er Finn Viggo Helgø sokneprest og prost i Randaberg i Stavanger.

1. januar 1978 tiltrådte en ny residerende kapellan. Det var Trygve Omland. Han var her fram til 1988. Han ble født i Lyngdal i 1944. Han ble ferdig utdannet prest i 1971. Samme året var han feltprest på Evjemoen. Han var skoleungdomsprest for Norges Kristelige Student og skoleungdomslag fra 1972 til 1976 i Rogaland, og 1976 til 1977 i Vest og Aust Agder.

Etter sin tid her var Trygve Omland knyttet til Det norske Misjonsselskap som områdesekretær og de siste årene har han vært knyttet til Lyngdal jordbruksskole. Ved avskjeden i 1988 skriver Omland selv i menighetsbladet:

Nils Ingvar Nilsen

Jan Martin Austad

"Takknemlige tanker tar lett veien til medmennesker i Finsland, Greipstad og Søgne. Vi kjenner trang til å uttrykke en varig takk til den enkelte i menigheten for godt samarbeid, åpne samtaler og rike samvær. På den røde peisen i stua vår står porselensvasen fra Finsland kyrkjelyd, håndmalt av Grete Åkset og med hilsen fra Jeremia 31.3: Langt borte fra viste Herren seg for dem: Med evig kjærlighet har jeg elsket deg, derfor lar jeg min miskunn mot deg være ved".

I 1982 var det kommet ny sokneprest til Søgne prestegjeld. Det var Nils Ingvar Nilsen.

Nilsen er født i 1936 på Flekkerøy. Der bodde han til han begynte sine studier 18 år gammel. Han sier selv at dette var i den tiden Sørlandets kristelige ungdomsforening eksisterte, og påskemøtene på Skogtun i 1950-årene fikk betydning for ham. Han ble uteksaminert fra menighetsfakultet i 1964, selv om han lenge var usikker på om det var prest han skulle bli. Første året etterpå var han vernepliktig feltprest på Porsangermoen i Finmark, de neste to år var han kapellan i Alta. De neste åtte årene fra 1967 til 1974 var han sjømannsprest i Antwerpen, Singapore og San Pedro. Fra 1975 til 1982 var han sokneprest i Åmli. Fra 1982 til 1992 var han sokneprest i vårt prestegjeld og fra 1992 og til dags dato har han vært sokneprest i Vågsbygd. I en hilsen til Finsland skriver han: "Når jeg tenker tilbake på Finsland, tenker jeg på mennesker med fine, gode, omsorgsfulle forhold til hverandre. Jeg glemmer jo ikke Torgeir som kirketjener og Ragnhild som organist. Et minne som alltid har sittet fast i meg var Syvert Mesels kommentar da jeg hilste på ham i kirkedøra etter gudstjenesten. Syvert var veldig tungtørt. Og jeg spurte: «Nå, hørte du noe i dag Syvert?» «Nei ikke et grann», svarte han «men jeg var jo her jo». Syvert var en flott og trofast kirkegjenger. Og jeg glemmer jo ikke den gangen Gard var en liten gut-

Helge Høyland

Helge Spilling

tunge og vi stod på hode hjemme i stua deres. Og så alle de gangene jeg fikk være med da julegrana skulle tennes. Jeg fikk til og med 8 års æresmedalje fra musikkorpset da jeg hadde holdt andakt i den sammenhengen 8 år på rad. Ja, tiden i Finsland husker jeg tilbake på med glede".

I 1988 kom det ny residerende kapellan etter at Trygve Omland sluttet. Det var Jan Austad.

Jan Austad er født i 1948 i Mandal. Etter artium jobbet han som ettåring i Norges Kristelige ungdomsforbund i Drammen 1967/68. Han begynte på menighetsfakultet i 1968 og ble ordinert til prest i 1976. Deretter ble han residerende kapellan i Hadsel i Vesterålen i årene 1976 til 1988, og kom hit sommeren 1988. Jan Austad er aktiv i den Norske Israelsmisjonen. Blant annet som kretsstyremedlem og formann, og han har hatt studieopphold i Israel.

I 1988 kom også vår nåværende kateket Erlend Waade til Songdalen. Han kom hit fra tjeneste som kateket i Hemne i Nidaros.

Etter at sokneprest Nilsen sluttet i 1992 tok det et halvt års tid før ny sokneprest var på plass.

I den perioden var det i den perioden en mange kjenner godt, nemlig Knut Tallaksen som var vikar som sokneprest.

Men 1 mars 1993 kom det altså ny sokneprest. Det var Helge Høyland. Helge Høyland er født i 1946 i Mandal. Etter å ha studert engelsk og historie mellomfag begynte han med teologistudiet og var ferdig utdannet i 1973. Deretter var han residerende kapellan i Namsos i årene fra 1975 til 1980. I årene fra 1980 til 1993 arbeidet han som misjonsprest for Israelsmisjonen i Haifa, Israel. Det var en evangelisk messiansk menighet han arbeidet i, og

Jan Austad og kateket Erlend Waade ved innsettelsen i 1988.

Fra innsettelsen av sokneprest Helge Høyland 1.mars 1993. Han ønskes velkommen av res.kap. Jan Austad og prost Frank Kolberg.

Et sjeldent bilde. Kapellanene Finn Viggo Helgo, Trygve Omland og Jan Martin Austad samlet på et brett. Fra 1992. Foto: Andreas Lervik.

han var også leder for utsendingene der nede. Han kom altså hit til prestegjeldet vårt i 1993.

Søndag 28.august 1994 ble en festdag i Finsland kirke. Da kunne menigheten ønske den nye kapellanen Helge Spilling velkommen. Endelig, etter mange års iherdig arbeid har Søgne prestegjeld fått sin 3. prest. Innsettelsen var lagt til Finsland kirke for å markere at Spilling skal ha spesielt ansvar for

Finsland sokn. Helge Spilling er født i Vegårshei i 1956. Etter artium ved Tvedestrand gymnas i 1975 gikk han 1 år på Rønningen folkehøyskole i Oslo. Han er cand.theol. fra menighetsfakultetet i 1982 og praktikum fra 1983. Han var feltprest på Haslemoen fra 1983 til 1984. Sokneprest i Bindal prestegjeld i Sør-Helgeland prosti, Nordland, fra 1984 til 1994. Spilling har tatt etterutdanning om "Kirkevekst i nord" og "Kristen spiritualitet og retreatarbeid". Han har vært kordirigent for diverse kor i Oslo, Bindal og Søgne. Han fikk kulturprisen i Bindal kommune for 1993. Helge Spilling er den presten vi ser mest til her i Finsland nå, og han er fast med på møtene i soknerådet. På en spesiell måte har Spillings musikalitet vært med på å styrke sangen og musikken i våre gudstjenester og samlinger. På en gudstjeneste kan vi ofte oppleve at Helge tar fram gitaren og synger en sang eller flere for å understreke prekenens innhold.

Når dette jubileumsskriftet lages så er det Helge Høyland som er sokneprest, Jan Austad som er res.kap. og Helge Spilling som er kapellan i prestegjeldet.

Det ble en festdag i Finsland kirke den 28.august 1994 da den nye kapellanen, Helge Spilling, ble innsatt som 3. prest i Søgne prestegjeld.

Intervju med Gunnar S. Follerås

Gunnar Follerås med ei av mange klokkar han har skore ut.

I luftlinje bur Gunnar S. Follerås ikkje så langt frå kyrkja, men langs bygdevegen er det cirka halve mila. Gunnar har trufast deltatt i gudstenestene bortimot nitti år. Han er nittiseks.

Han har også vore formann i Finsland sokneråd.

Det fyrste han kan minnst er at han var med far sin, Simon Follerås, til kyrkje.

I 6 – 7 års alderen gjekk Gunnar for fyrste gong saman med faren over heia til Finsland for å delta i gudsteneste. Seinare bar det på ski over heia om vinteren.

Eg har far å takke for at eg tidleg blei glad i kyrkja og gudstenestene der, seier Gunnar.

Våren 1921 skreiv han seg inn til konfirmasjon. Prost Haus skreiv dei inn. Han kom køyrande til Finsland med hest og trille. Konfirmantane stod spente og venta på det som skulle skje.

Ein av konfirmantane måtte ta seg av hesten. Det blei Nils J. Kleveland. Han var stor og sterk og vant med hest..

Då hausten kom og Gunnar var konfirmert, kunne han gå til altars og motta den heilage nattverden. Dette ville han gjerne. Men det var to hindringar som var vanskelege. For det fyrste måtte han inn til presten og melde frå om at han ønskte nattverd. For det andre hadde han sett noko når andre mottok nattverd som gjorde det svært vanskeleg å knele ved altarringen. Presten gjekk frå ein nattverdsgjest til neste, let dei drikke av same stau-pet og tørka så av med ein klut han hadde over armen. Svært motbydeleg

var det for han å sjå at gamle menner drog lange barter gjennom vinen då dei forsynte seg av "Jesu blod". Å drikke etter eldre, tannlause kjerringar var heller ikkje noko særleg for ein femtenåring.

Heldigvis var det ikkje mange år før særkalkar blei kjøpte inn.

Gunnar hugsar godt den store kakkelomnen. På kalde dagar blei det fyrst godt i denne. Somme tider var han heilt raud av varme. Ein mann frå Røyrås ordna med fyringa i mange år.

Eg trur presten var på stolen mykje lenger enn han er i dag. Sjølv preika varte også lenger. Når folk fyrst hadde fare lange vegen til fots eller med hest, var det vel bra å vere der ei god stund. Det var i alle fall tre veker til neste preikesøndag. For presten måtte halde messe i Bjelland og Grindheim kyrkjer før han kom attende til Finsland.

Elles var preika ikkje så svært ulik dagens utgåve sjølv om kyrkjelyd og prestar har skifta og liturgien har endra seg noko over tid.

Men ordet er det same. Dei gamle bibelske sanningane står ved lag. Ordet om krossen er forkynt til frelse frå den gamle stolen i 200 år, og menneska har tatt ordet til seg.

Guds ord går aldri ut på dato.

Intervju med Torgeir Utsogn

Torgeir Utsogn – slik mange minnes han bak klokkarstolen i kyrkja.

Torgeir Utsogn har vore kyrkjetenar og klokkar i Finsland kyrkje i mange år.

Med hus og gard rett vest for kyrkja og med stor interesse for kristenlivet i bygda, har han mykje å fortelje om "jubilanten" den siste mannsalderen. Torgeir har fylgt Finsland kyrkje i sorg og glede, helg og høgtid dei siste seksti åra – minst.

Vi går tilbake til sommaren 1942. Den gamle målinga inne i kyrkja skal fjerntast slik at kyrkjekunsten skal kome fram. Den marmorliknande fargen skal bort både på altartavle og preikestol. Bileta, som i tidlegare tider blei måla over slik at folk skulle lytte på prestens tale, og ikkje bli uroa av vakre kunstverk under messa, skal nå fram i dagen att.

Torgeir er spent. Han trur det er pene glansbilete – liknande motiv som endeleg skal openberrast for kyrkjelyden. Men han blir skuffa. Det likna mest på julemasker, tykte han.

Truleg er det ein lokal bygdekunstnar som har utfalda seg i kyrkjerommet.

Torgeir fortel at det var gudsteneste tredjekvar søndag. Finsland, Grindheim og Bjelland var tre sokn med kvar si kyrkje i eit prestegjeld. Bjelland var hovudsoknet, og presten budde der.

Høgmissa var lagt opp for vaksne, og familiegudstenester er av nyare dato. Det var få born på gudstenestene femti seksti år tilbake i tida.

Midt i nittentrettiåra kom det orgel i Finsland kyrkje. Presten Tjomsland

ivra for innsamling av midlar til eit harmonium, og Torgeir minnest ein fest på Røyårs då dei samla inn pengar til instrumentet. Finsland kommune løyvde nok også pengar til orgelet. Seinare har kyrkja fått pipeorgel, og det gamle trøorgelet er for lengst "pensjonert" og plassert på orgeltreket.

Før orgelet si tid tona salmesongen utan tonefølgje mot den høge tak – kvelvingen. Kanskje var det større kraft bak songen den gong då kyrkjelyden berre hadde eiga røyst å stø seg til i lovsong, takk og tilbeding til Far i himmelen.

Eg ser for meg forfedrane våre – i finaste søndagsstas – med auga feste på orda i slitne salmebøker – syngje dei gamle sanningane som gir næring både for tid og æve.

Det gjekk greit å syngje utan tonefølgje når klokken var stø og hadde ei god røyst, fortel Torgeir.

Reinert Sløgedal som blei klokkar i 1921, greidde det svært godt.

Før i tida sat mennene på høgre sida i kyrkja, og kvinnene sette seg som oftast til venstre.

Ungdommane ville helst sitje på eitt av galleria.

I nittensekstiåra blei det lettare for folk frå bygda å kome seg til kyrkje. Dei fleste hadde skaffa seg bil, og det kom fleire folk til gudstenestene.

Kring attenåtti kom det vedomn i kyrkja. Før det hadde det ikkje vore varme av noko slag. Folk måtte kle seg godt, og varmen frå Ordet gjorde nok at kyrkjefolket kunne gå heim med varme og fred inne i seg, feire helgedagen vidare, og gå ein hard kvardag i møte med nytt mot og større glede.

Det var heller ikkje sakristi, så presten måtte ta på seg kappe og krage bak altaret.

I 1955 kom det strøm i kyrkja. Den store kakkelomnen blei erstatta med elektriske varmeomnar, og elektrisk lys blei installert. Men på altaret brennenno stearinlysa.

I 1913 fekk kyrkja sakristi.

Kring nittenhundre var det ikkje meir plass til graver rundt kyrkja. Det var strid om ny gravplass. Skulle han leggjast frå kyrkja mot riksvegen, eller skulle han plasserast lenger sørover langs veggen. Vi veit i dag kva for eit syn som vann kampen, -at Finsland har ein gravplass som ligg eit lite stykke frå sjølve kyrkjehuset.

Men eitt er sikkert, - begge gravplassane er velstelte. Likesom ein stor takk til ætter som var før oss og gjorde Finsland til ein god stad og vekse opp og bu.

Finsland kyrkje er stort sett umåla innvendig. Tommeret er stort og fint, og

Torgeir fortel at det var bønder i bygda som gav det. Han fortel også at ein av prestane Schive hadde ei oppgongssag i Trælefossen ved Mæsel. Kanskje tømmeret er skore der?

Kyrkja fekk nye særkalkar då Torgeir var kyrkjetenar og klokkar. Dei gamle var små, og før nittenseksti kom dei nye som er i bruk i dag. Den hylla som er på innsida av altarringen blei laga på denne tida.

Før 150 års jubileet blei benkane ordna slik at dei blei betre å sitje i.

Klokka er svært verdfull, seier Torgeir.

I nittenåttiåra blei det noko gale med kyrkjeklokka. Torgeir var utanfor kyrkja då ho kimte.

Han høyrde at det let falskt. Om kvelden gjekk han opp i klokketårnet og saumfor klokka. Han fann ut at det var ein sprekk. Klokka blei tatt ned og frakta til Vestfold for reparasjon.

-Det er ei flott klokke, og det er få slike igjen. Ta godt vare på ho,- var budskapen frå dei som gjennomførte reparasjonen.

Og lyden frå klokka blei som før. Framleis kallar den malmfulle klangen bygdefolk til gudsteneste. Ringjer jula inn, let tonene lyde ved andre festlege høve, og sender tonene sine utover Finslandsgarden ved avskjed når sør-gande står kring ei open grav.

Skåpa, som står på kvar side av altarringen, er tenkt for prestekone og bispinne.

Dei er aldri i bruk i dag.

Torgeir kan minnst at prestefruene Tjomsland og Holme sat på desse plassane.

Den fyrste benken på venstre sida blei tatt ut for å gje plass for den store omnen. Då elektrisk varme kom og omnen fjerna, ønskte ein å setje opp att den gamle benken. Men den var borte, seier Torgeir. Derimot fann dei ein av dei gamle spyttbakkane som hadde vore i kyrkja. Desse blei tatt ut for omkring femti år sidan. Dei fungerte greit, fortel Torgeir. Mange av dei eldre mennene på den tida tygde tobakk og det var nødvendig å spytte ut noko under preika. Sagesponen i spyttbakkane gjorde underverker med det som kom oppi.

Eit forsøk på å få Torgeir til å fortelje noko særskilt frå ei eller anna gudsteneste, noko som kanskje ikkje er heilt som det bør vere, lykkast ikkje. Ein skjønner at han nok har noko på lur, men han held det for seg sjøl. Og godt er kanskje det.

I femtiåra ein kald vintersøndag heldt sokneprest Holme på å setje eld på

seg. Torgeir hadde tatt med seg ein stråleomn heimanfrå for å få litt ekstra varme. Torgeir var borte ei stund, og då kjende han brannlukst. Det hadde begynt å brenne nede i kanten på den kvite prestekjolen.

Men det endte godt, bare prestekjolen blei øydelagd.

Torgeir har mykje å fortelje etter eit langt liv ved kyrkja, i kyrkja og for kyrkja. Kanskje dette er nok for denne gongen.

Takk for praten!

Pilegrimen i Finsland kyrkje

"Ein mann kjem vandrane ut av den fjerne fortida, biar her ei lita kveldstund, og går vidare inn i den framtida som ventar oss". Slik skriv forfattar Paal- Helge Haugen når han skriv om kyrkjespelet som vart framført i Finslandskyrkja 11. og 12. august 1994. Det var ei stor oppleving.

I programmet står det slik: "Pilegrimen" er eit spel om oss alle, om tål og tru, om skaping og destruksjon, om det trassige håpet som lever vidare, trass alt. Slik som menneske før oss har borte sine sorger og gleder, si frykt og si von inn under kvelden i Finslandskyrkja, slik kjem også Pilegrimen inn i dette vigsla rommet for å

Frå kyrkjespelet i august 1994. Biletet er frå Fædrelansvennen og utlånt av kommunen. Her er Svein Tindberg og Kirsten Bråten Berg.

søke styrke til å gå vidare og finne ei meining. Den livsfortolking som kyrkjeromet representerer, blir formidla først og fremst gjennom dei gamle salmane som er tøvne inn i spelet. I Finslandskyrkja fann generasjonar trøyst og kvile, og ei ny kraft. Det gjer også vår Pilegrim. Men før det, tar han oss ved handa og fører oss attende, langt attende, og vil at vi skal bli medopplevarar av den historien han har å fortelje. Han vil at vi skal vere med og sjå det i augo som han er nøydd til å sjå. Dersom han ikkje gjer det, kan han ikkje kome vidare, for han skal, lik oss alle, gå ut "på ein knivsegg", som han seier, ein knivsegg som er framtida: "Kvart sekund blir framtida fødd. / Kvart sekund finst to dører å opne: / Liv eller undergang". Eit stykke som dette kan berre bli spela i eit kyrkjerom. Det er der det høyrer heime.

Kyrkjespelet hadde eit lokalt initiativ. Tanken kom frå Songdalen kulturstyre. Det var òg mange frivillige i Finsland som stod for ein stor dugnadsinnsats i førebuinga til oppsetnaden av spelet.

Musikken til stykket stod Jan Erik Pettersen for. Andre medverkande var: Svein Tindberg, som Pilegrimen. Kirsten Bråten Berg, vokalso-list. Jan Erik Pettersen med gitarar, elektroakustisk musikk og Bjørgulv Straume på munnharpe.

Stykket vart ein suksess. Det fekk god omtale i lokale og riksdekkende avisar.

I Fædrelandsvennen står det: "Det skjedde eit helt lite under i Finsland kyrkje laurdag kveld. Om lag halvvégs i framsyninga av kyrkjespelet "Pilegrimen" hende det. Teksten hadde tale til hovudet først. Men no gjekk han rett til hjarta. "Lova vere denne verden, denne skimrande blå bustad..." sa skodespelaren, og vona vann over vonløysa. Urframføringa av Paal-Helge Haugens "Pilegrimen" med musikk av

Forsida av programheftet

Pilegrimen

Eit kyrkjespel
av
Paal-Helge Haugen

Musikk:
Jan Erik Pettersen

Medverkande:
Svein Tindberg
Kirsten Bråten Berg
Jan Erik Pettersen
Björgulf Straume

Regi:
Paal-Helge Haugen

Finsland Kyrkje

Urframføring
laurdag 11. juni kl 20.00

Framføringar
sundag 12. juni kl 14.00
og kl 20.00

Billettssalg
Songdalen kulturkontor, Nodeland
(tlf. 46 18 33 70).

Kredittkassens filial/Nodeland,
Landmarks bokhandel, Kristiansund
og ved inngangen.

Arrangøren ber om at publikum
møter fram i god tid. Øvøene blir
lukket ved framrykingsstart.

Arrangør:
Songdalen kulturscene/Kulturkontoret.

Jan Erik Pettersen var ei storhending. Kyrkja var fullsett. Inn i mørkret kom vi, berre altertavla skein svakt imot oss. Frå våpenhuset kom pilegrimen, i skapnaden til skodespelaren Svein Tindberg. Han fortalte om dei eldste tider, då alt blei til. Han fortalde om mennesket, om mørke og ljose krefter i tilvera, og i denne forteljinga blei krigen det sentrale. Paal-Helge Haugens tekst er ordrik, men samstundes poetisk. Underleg var det å merke korleis forfattaren har unngått klisjeane, som er så lette å gripe til når ein skal skildra verda og all den "naud og elende" som finst, for å seie det med ein klisje.....Svein Tindbergs framføring tvinga lydaren til konsentrasjon. Det var eit krevjande stykke, både for skodespelaren og for publikum, fjernt frå all slags laurdagsunderhaldning. Men Tindberg gjorde pilegrimen til eit levande menneske, og hadde autoritet nok til å vere representant for oss alle, til alle tider. Derfor blei det sterkt gripande når "nåden" vende heile situasjonen frå vonløyse til glede. I dette verka dei gamle salmene, framført av Kirsten Bråten Berg, sterkt med til å formidle budskapet frå kyrkja. I dialog med pilegrimen blei songaren den som representerte trøysta, vona og livet. Jan Erik Pettersen hadde dels komponert, dels arrangert musikken og lyd-grunnlaget bak tekstframføringa. Dette var gjort på ein sær sarsam måte, slik at det heile tente til å framheve orda. Original og svært vellykka var måten han hadde nytta munnharpeklangen til å skape lydkomposisjon, noko som medverka til å framheve spelet til Björgulf Straume.

I august 2003 tenkjer ein å framføre spelet på nytt.